

ROMA SZAKKOLLÉGIUM
ESZTERHÁZY KÁROLY KATOLIKUS EGYETEM

2023

Betekintés az EKKE- Roma Szakkollégium tudományos munkásságába VIII.

EKKE RSZK A BELÜGYMINISZTERIUM
TÁMOGATÁSÁVAL

BELÜGYMINISZTERIUM

ROMA SZAKKOLLÉGIUM
ESZTERHÁZY KÁROLY KATOLIKUS EGYETEM

Betekintés az EKKE-Roma Szakkollégium tudományos munkásságába VIII.

Szerkesztette: Pacsuta István

Eger, 2023

Kiadja: Az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem
Roma Szakkollégiuma

Tartalom

Előszó	- 3 -
Lakatos Roxána: Gyermekrajzok összehasonlító elemzése - Hátrányos helyzetű gyermekek rajzainak összehasonlítása	- 5 -
Mozgó Fanni Rita: Egészséges életmód megalapozása óvodás korban az atlétika mozgásanyagának felhasználásával a nyári táborok programjában	- 58 -

Előszó

Az Egri Roma Szakkollégium alapvető célkitűzése, hogy hozzájáruljon a közéleti feladatvállalás iránt elkötelezett, aktív társadalmi párbeszédet folytató roma értelmiségiek formálódásához, akik a szakmai kiválóságot ötvözik a társadalmi és szociális kérdések iránti érzékenységgel. A magyarországi roma felzárkózás érdekében kiemelt feladat a jövőt építő értelmiség képzése, amely érdekében a szakkollégium hallgatói a „Tudor munkacsoport” keretein belül társadalomtudományi kutatásokat végeznek, aktív közreműködésükkel támogatják kiadványaink megjelenését.

Jelen kötetünk egy újabb lehetőség arra, hogy az olvasó megismerkedjen a Szakkollégium, mint szellemi műhely munkásságával. Nyolcadik kötetünk jellemzően a végzés előtt álló hallgatók szakdolgozatait mutatja be, vagy teljes terjedelmében, vagy a szerzők által javasolt rövidített formában.

A kötet munkái a kisgyermekkorral kapcsolatos munkákat ölelik fel. A hátrányos helyzetű gyermekek gyermekrajzainak elemzése számos szempontból segít megérteni és támogatni ezekben a gyerekeknek a fejlődését és jólétét. A gyermekrajzok az érzelmi kifejezőkészség egy formáját jelentik. Az elemzésük segít a szakembereknek, szociálpedagógusoknak, pszichológusoknak és pedagógusoknak megérteni a hátrányos helyzetű gyermekek érzelmi állapotait, szükségleteit és aggályait. Segíthetnek a fejlődési szakaszok megfigyelésében, valamint az egyéni és szociális készségek értékelésében. Az elemzés segíthet azonosítani azokat a területeket, ahol a gyermek jól fejlődik, vagy ahol esetleg támogatásra van szüksége. A gyermekrajzok elemzése hozzájárul ahhoz, hogy a szülők, pedagógusok, szociálpedagógusok és egyéb szakemberek jobban megértsék a hátrányos helyzetű gyermekek életminőségét. Ez

a megértés hozzájárulhat a megfelelő támogatási módszerek kiválasztásához és az életkörülményeik javításához.

Hasonlóan fontos kérdést feszeget a második dolgozat is. Az egészséges életmód megalapozása óvodás korban rendkívül fontos, mivel ebben az életszakaszban alakulnak ki és formálódnak a gyerekek szokásai, amelyek hosszú távon hatással vannak az egészségükre és életük minőségére. Az óvodás korban fontos a mozgás és a testmozgás szerepének hangsúlyozása. A rendszeres testmozgásnak nemcsak fizikai, hanem mentális előnyei is vannak, például a kognitív fejlődés és az érzelmi jólét támogatása. Az egészséges életmódra nevelés elősegítheti az aktív életmód kialakítását és a kiegyensúlyozott testmozgást. Az egészséges életmód kialakítása az érzelmi és szociális fejlődés szempontjából is kulcsfontosságú, ezek a szokások nagyban meghatározzák a későbbi életminőséget és egészséget.

Lakatos Roxána: Gyermekrajzok összehasonlító elemzése - Hátrányos helyzetű gyermekek rajzainak összehasonlítása

BEVEZETÉS

A szociálpedagógus munkában, sok esetben gyermekekkel végzünk munkát, azaz ők a kliensek. Ugyanakkor a családsegítésben, nevelőotthonban, lakásotthonban élő gyerekek, helyzetüknél fogva általában nem motiváltak az iskolai tanulási teljesítményre. Többnyire családjaiknak sincs elvárása a tanulással kapcsolatban. A tanulás nem érték, csak felesleges, kötelező rossz. Az is jellemző, hogy kevés mesét olvasnak a családok óvodás korban a gyermekeiknek, így a szókincsük sem éri el általában az életkori elvárásoknak megfelelőt. Ez által az olvasás, a könyvek szeretete nem ragad át a gyerekekre, pedig a képzelőerejük adott. A rajzolás terén is hasonló dolgokat észleltem, úgy, mint a színek használatának hiányában, vagy esetlegesen bizonyos tárgyak használatának nem ismerete (például faragó), hiszen ezekkel otthon nem feltétlenül találkozik, ha nincs megfelelő anyagi helyzet, minden más sürgősnek vélt dolog beszerzése háttérbe szorul.

Ezért választottam a rajzelemzést, mint olyan módszert, amellyel jobban megismerhetem a jövőbeli klienseket. A rajz, mint önkifejező eszköz, megjelenítheti a gyermekek belső világát, gondolatait és érzéseit. Önmagában csak a rajzok minőségéből nem vonhatunk le az egész személyiségre vonatkozó információkat, de jelzéseket, tendenciákat mutatnak. Az egyetemi éveim alatt sok hátrányos helyzetű gyermeket korrepetáltam a helyi szegregátumban, valamint tartottam foglalkozásokat családok átmeneti otthonában élő gyerekeknek és az ebből levont tapasztalataim alapján a rajzfejlődésük elemzése volt az a terület, amely a témaválasztásom indoklásául

szolgál. Nem jellemző rám, hogy művészi vénával rendelkeznék, azonban számomra annál érdekesebbé váltak a gyermekrajzok, minél jobban beleástam magam a témába. A tudásom megalapozásául olyan neves orvosoknak, tudósoknak, kutatóknak a munkáit dolgoztam fel, mint például Michael Cole; Sheila R. Cole; Feuer Mária; Florence Goodenough; Mérei Ferenc; Vass Zoltán és sokan mások. Ezen szaktekintélyek írásai nélkül most ez a dolgozat sem jött volna létre.

2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

2.1.Hátrányos helyzet

A közoktatásban a hátrányos helyzet, illetve a halmozottan hátrányos helyzet fogalmának sokáig nem volt pontos meghatározása. Ezt Kozma Tamás is nyomatékosítja 1975-ös munkájában, „hátrányos helyzetről két esetben beszélnek. Az egyik esetben az esélyek egyenlőtlen voltát értik rajta társadalmunk különféle rétegeinek, csoportjainak vagy egyéneinek ún. fölfelé irányuló vertikális mobilitásában. A másik esetben viszont bizonyos állapot megjelölésére szolgál egyes társadalmi csoportok helyzetének jellemzése végett.”

(1975: 18) (Andl, Kóródi, Szűcs, & Vég, 2009, old.: 44)

A hátrányos helyzet soha nem volt konkrétan, jól megfogható kikötésekkel, tudományosan meghatározott definíció. Még a mai napig is csak gyűjtőfogalomnak tekinthető. A mindennapi tapasztalatban a hátrányos- vagy veszélyeztetett helyzetű, kudarcot mondott, vesztes, kibukott, lemorzsolódott jelzők többé-kevésbé ugyanezzel a jelentéssel bírnak, és ugyanazt a lakosságot szimbolizálják. Tudományosan elfogadottabb megnevezéssel: a problémákkal rendelkezők, a nehezebben nevelhetők, a tanulásban korlátozottak, a szociálisan inadaptáltak, (vagyis a társadalomhoz nem

alkalmazkodók), a szociokulturálisan depriváltak, (vagyis a társadalmi és kulturális tényezőktől megfosztottak) vagy – egyenesebben, lényegre törőbben – a szegények, a leszakadók, a deviánsak. (Papp, 1997, old.: 3)

A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 2006. január elsejétől határozza, hogy ki az, aki halmozottan hátrányos helyzetűnek tekinthető.

67/A. § 1) Hátrányos helyzetű az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményt illető gyermek és felnőtt korúvá lett gyermek, aki esetében a következő tényállások közül egy jelenleg aktuális:

a) a szülő vagy a gyám alacsony iskolai végzettsége, ha a gyermekről közösen gondoskodó mindkét szülőről, a gyermekről egyedül gondoskodó szülőről vagy a gyámról - önkéntes nyilatkozata szerint - kijelenthető, hogy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénybe vételekor legfeljebb alapfokú iskolai végzettség birtokában van,

b) a szülő vagy a gyám alacsony alkalmaztatottsága, ha a gyermekről gondoskodó szülők akármelyikéről vagy a gyámról kijelenthető, hogy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénybe vételekor az Szt. 33. §-a alapján aktív korúak ellátása illeti vagy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénybe vételének dátumát korábbi 16 hónapon belül legalább 12 hónapig álláskeresőként

nyilvántartásba vett egyén,

c) a gyermek nem megfelelő lakókörnyezete, valamint lakáskörülményei, ha meg lehet állapítani, hogy a gyermek a településre vonatkozó integrált településfejlesztési stratégiában szegregátumnak titulált lakókörnyezetben vagy félkomfortos, komfort nélküli vagy szükséglakásban, valamint olyan lakáskörülmények közt lakik, ahol mérsékelten biztosítottak az egészségügyileg megfelelő

fejlődéséhez nélkülözhetetlen lehetőségek. (1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról)

2) Halmozottan hátrányos helyzetű

a) az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményt illető gyermek és felnőtt korúvá lett gyermek, aki helyzetében az (1) bekezdés a)-c) pontjaiban fennálló körülmények közül legalább kettőnek megelégté bizonyos,

b) a nevelésbe vett gyermek,

c) az utógondozói ellátásban részesülő és tanulói vagy hallgatói jogviszonnyal rendelkező fiatal felnőtt. (1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról)

2013. szeptember elseje óta a gyermekvédelmi törvény határoz a HH-s és a HHH-s gyermek (illetve fiatal felnőtt) fogalmáról, tekintetbe véve ennek a definíciónak a köznevelés terénél

általánosabb, gyermekvédelmi szemszögű lényegességére. Az újrászabályozással a hátrányos, halmozottan hátrányos helyzet kiegyenlítésére az előzőnél tágabb körben nyílt alkalom, ekképpen például már 0 és 24 év életkor között lehet igénybe venni a minősítést a települési önkormányzatok jegyzőitől, mialatt az elbírálás alapjául ezután is az RGYK-ra való jogosultság az, ami számít. (KSH, 2021)

A 2020. évi adatok szerint szinte minden 9. kiskorú gyermek kapott HH, esetleg HHH minősítést, amiben a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre (RGYK) illetékesek több mint háromnegyede érintette volt. (KSH, 2021)

2.1.1. A szegénység hatása a gyermeknevelésre

A szegénység a családi élet összes mozdulatára, történésére hatással van: a lakhatásra, az orvosi ellátás minőségére, az oktatás és szabadidős programok hozzáférhetőségére, úgymint az általános biztonság érzésére. Befolyással van még a szülők viszonyulására a gyerekneveléshez. Kutatások támasztják alá, hogy azon családok, ahol a létminimumhoz közeli színvonalon élnek a világ számos részén hajlamosak a Baumrind definíciója szerinti tekintélyelvű mintához hasonlatos korlátozó nevelési módot alkalmazni. A tekintélyelvű nevelésre jellemző még az engedelmisségre fektetett hangsúly. Néhány kutató feltételezése szerint a kisebbségi hátrányos helyzetű anyák nagyra becsülik a feltétel nélküli engedelmisséget, valamint nehezményezik a kíváncsiságot, mert az élet veszedelmei végett a gyermek helytelen döntése túl nagy kockázatot jelentene. A szegénységnek van még egy lényegi következménye a nevelési attitűdre, mégpedig, hogy a szülői feszültség egyre csak fokozódik. A stressznek kitett felnőttek nem annyira gondoskodóak, és gyakrabban folyamodnak testi fenytetéshez.

2.2. Fejlődéslélektan

A gyermekek fejlődésének kutatása azoknak a testi, értelmi továbbá pszichoszociális (fizikai és környezeti) változásoknak a szemléletét jelenti, melyeken a gyermekek a fogantatás percétől keresztül mennek. A fejlődéslélektan lényegi feladata megértetni, hogyan megy végbe ez a folyamat. (Cole & Cole, 2001, old.: 28)

2.2.1. A fejlődéslélektan központi kérdései

A fejlődépszichológusokat három esszenciális kérdés iránt érdeklődnek igazán, annak ellenére, hogy a munkáikat és kutatásaikat irányító teóriák eléggé változatosak:

1. Folytonosság. Szakaszos változás jellemző a fejlődésre, esetleg inkább rapid változások fázisai és új gondolkodásmódok és habitusok váratlan felbukkanásai színesítik?

2. A fejlődés forrásai. Mennyit ad hozzá a genetikai örökség, valamint mennyit ad hozzá a környezet a fejlődés menetéhez?

3. Egyéni különbségek. Nem létezik két teljes mértékben egyforma ember. Hogyan szerzik az emberek azokat a végleges tulajdonságokat, amik megkülönböztetik őket az összes többi embertől?

John Flavell (1971) pszichológus gondolatai alapján négy lényegbeli feltétel köthető a fejlődési szakasz meghatározásához:

1. A fejlődési fázisokat minőségi eltérések írják le.

2. Az egyik szakaszból a másikba való áttérés ugyanabban az időben történik a gyermek attitűdjének jó néhány vagy akár minden viszonyában.

3. Az egyik fázisról a másikra való fordulás sebesen játszódik le.

4. Az egy szakaszra jellemző magatartásbeli, illetve testi alakulások összefüggőek.

2.2.2. A kulcsfontosságú bio-szocio - pszichológiai fokozatok a fejlődés folyamán

1. Átmenet

- Fogantatás: a nemzők örökítő anyaga egyesül és új élet keletkezik
- Születés: világrajövetel a méhen túlra

- 2 és fél hónap: kérgi-kéreg alatti agyi kötélek kifejlődése; mosoly

viszonzása; anyai érzelmek újszerű minősége

- 7-9 hónap: rémület az új dolgoktól, az idegenektől; kialakul a kötődés
- 24-30 hónap (csecsemőkor vége): grammatikai nyelvezet alakulása
- 5-7 év: felelősségteljesebb feladatvégzés felnőtt felügyelet nélkül; iskola megkezdése
- 11-12 év: érik a szexualitás

„Erikson szerint „E szakasz veszélye az elégtelenség érzése. A fejlődésnek ez az a korszaka, amikor a tágabb társadalom jelentőssé válik a gyermek számára, mivel olyan szerepek eljátszására nyújt lehetőséget, amelyek felkészítik felnőtt életének valóságos technológiai és gazdasági tevékenységeire. Ekkor ébredhet rá azonban arra is, hogy bűrszíne vagy családjának társadalmi háttere erősebb befolyással van tanulóként kivívott értéké-re, mint saját tanulási vágya és igyekezete. Ez a felismerés súlyosbíthatja általános emberi hajlandóságát arra, hogy önmagát alacsonyabb rendűnek tekintse, s ez végzetes hatással lehet jellemfejlődésére”.” (Pasqualetti, 2012., old.: 146.)

- 19-21 év: fokozatosság az önnön és a következő nemzedékkel szembeni felelősségvállalás felé

2. Új fejlődési éra

- Méhen belüli növekedés: a létfontosságú szervek kifejlődése
- Kora csecsemőkor: a környezettel való hangolódás

- Mediális csecsemőkor: bővülő emlékezet és szenzomotoros készségek
- Kései csecsemőkor: képletes gondolkodásmód; kezdődő öntudatra ébredés
- Kisgyermekkor (2 és fél-6 év): különösen változékony teljesítmény; nemi identitás tudata; szerepjáték – szociodramatikus játék
- Iskoláskor: kortársakkal való tevékenységek; szabályjátékok; metodikus tanítás
- Serdülőkor: nemi identitásalapú kortársi tevékenységek; önazonosság kiforrása; formális gondolkodásmód
- Felnőttkor (19+ év) (Cole & Cole, 2001, old.: 32-61.)

2.3. A kezdetek

Az ember életében az összes nagy változást egybevéve a megszületés a legmeghatározóbb. Ezt hogyan is éli meg egy csecsemő? Rank (1929) szerint ezt traumának éli meg. Legfőképpen mivel eddig hosszú hónapokon át melegben és sötétben volt az anyaméhben, majd ezt pár órás vajúdás, a szülőcsatorna szorítása, erőteljes nyomások, ahol az oxigént is nélkülöznie kell, néha hirtelen változtat. Megérkezik egy hideg és fényes szülőszobába. Hugo Lagercrantz és Theodore Slotkin (1986) feltételezése szerint amint a szülési folyamatok megindulnak, a csecsemő szervezete hirtelen nagy mennyiségben termel adrenalint és más „stresszhormonokat”, amik óvják a babát a megpróbáltatásoktól. Ezen kívül Lagercrantz és Slotkin úgy vélik, hogy a császármetszés megfosztja ezektől az élményektől az újszülöttet, melynek eredményeként se adrenalin, se más hormonok nem termelődnek. Ezek a hormonok pedig a légzési nehézségek elkerülését segítik elő, valamint a baba anyagcseréjéhez és táplálkozási szokásaihoz is hozzájárul. (Cole & Cole, 2001, old.: 129.)

Piaget szerint a gyermekekben 4 és 12 hónap között kezd kialakulni a külső realitás meglétének gondolata, ami hozzájárul ahhoz, hogy másképpen viszonyuljanak környezetükben lévő tárgyakhoz, emberekhez. Az emlékezet fokozatosan növekszik 2,5 és 12 hónap között. Nagyjából abban az időszakban, amikor megkezdik a mászást, kezdik annak a jeleit mutatni, hogy képesek felidézni jelent nem lévő tárgyakat, embereket, ezen kívül számukra ismeretlen és sosem végzett cselekvéseket. Ez idő alatt alakul ki bennük az óvatosság is az ismeretlen dolgokkal szemben.

A társas és érzelmi viselkedés fordulatai a mozgáskészség, továbbá a megismerés fejlődéséhez kapcsolódnak. A babák bizalmatlanok idegenekkel szemben, valamint nyugtalanná válhatnak, ha elválasztódnak legelső gondozóiktól.

A gyermekek az első évükben kezdik el érteni és használni környezetük nyelvét. (Cole & Cole, 2001, old.: 228-229.)

Longitudinális vizsgálatok alapján, a második életévben fokról fokra növekedik az ismert és helyesen használt szavak, kifejezések száma. (Fenson, 1994) A 14-16 hósak átlagosan kb.

150 szót tudnak. 21 hónapos korukra a gyerekek már összetettebb utasítások végrehajtására is képesek. A több szóból álló mondatok megalkotására való képesség is alakul. Ebben a korban az idegen dolgoktól való félelem mellé társul egyfajta vonzódás, kíváncsiság is. Kiemelten fontos ezeknek az egyensúlyának a megtartása, mivel hagyni kell őket maguktól felfedezni a világot, viszont teljesen egyedül nem hagyhatóak, a kíváncsiságuk végzetes is lehet.

2.3.1. Kockázati tényezők

Számos szegény családnak még a relatív harmónia és jólét alatt is küzdelmes az élet. Személyes nyugtalanító szükségleteikkel foglalkozva gyerekeiknek a megfelelőnél rosszabb környezetet

biztosítanak. Mivel ezek a körülmények évekig fennmaradhatnak és állandó részesei a gyerekek életében, így a fejlődésüket alakítja. Legvégső esetben akár bűnözéshez, iskolai és mentális problémákhoz vezethetnek. A fejlődépszichológusok kockázati tényező kifejezéssel illetik azon egyéni jellemzőket, valamint környezeti körülményeket, amik növelik a gyermekeknek kedvezőtlen feltételek kialakulásának esélyét.

A legtöbb kockázati tényező nem közvetlenül eredményezi a hozzá kapcsolódó fejlődési problémákat és zavarokat. Tegyük fel, hogy az anya gyenge képességekkel rendelkezik, rossz az iskolai teljesítménye. Az anya alacsony iskolai végzettsége nem vezet egyenesen a gyerek rossz iskolai teljesítményéhez. Mivel azonban alacsonyabb képességű az anya, nincs tisztában az iskolai követelményekkel, így gyermekének nehezebb sikereket elérni az iskolában. Nehezebb, de nem kizáró ok.

Michael Rutter és kollégái (1975) négy olyan kockázati tényezőt fedeztek fel, amik együttesen nagymértékben kapcsolódtak a gyermekkori viselkedéskérdésekhez és pszichiátriai betegségekhez:

1. Családon belüli problémák.
2. Szociálisan deviáns szülők; ez bűnözésben és/vagy pszichiátriai problémákban mutatkozik meg.
3. Társadalmilag hátrányos helyzet, tehát alacsony kereset, nem megfelelő lakáskörülmények esetleg nagyszámú hasonló korú gyermek.
4. Nem megfelelő iskolai közeg, tehát az ott dolgozók és tanulók rendszeres cserélődése és hiányzása, továbbá több gazdaságilag elmaradott családban lévő tanuló.

Ezen tényezők egyike se köthető önmagában erőteljesen a gyermekkori pszichiátriai problémákhoz. Azonban, ha legalább kettő

fennállt egyszerre, akkor lényegesen megnőtt a kockázata annak, hogy a gyermeket pszichiátriai problémák ériék.

2.3.2. A védelmi tényezők

Lényeges egyéni különbségek találhatók a gyerekek között. Egyes gyermekek rugalmasnak tűntek – látszólag gyorsan túllendültek a negatív hatásokon és képesek voltak ellenállni a rájuk nehezedő nyomásnak. Ennek hatására a pszichológusok elkezdtek vizsgálódni; a gyermekek nehézségekhez köthető rugalmasságának okát keresték. Ezen okokat védelmi tényezőknek nevezik.

Három kockázati, valamint védelmi tényező került részletes vizsgálat alá: a családi jellemzők, a közösségi jellemzők, valamint a gyerek jellemzői.

A gyermek legfőbb támasza a család. Feltételezhető tehát, hogy a családi támogatásformák összevonódnak a gyermek – fejlődését veszélyeztető tényezőkkel szembeni – ellenálló készségével. Eme gondolatot több kutatás bizonyította. (Bradely és Whiteside-Mansell, 1998).

A gyermek környezetének jellemzői ugyancsak befolyással bírhatnak a problémák létre jöttében. Általánosságban elmondható, hogy a szegény közegekből származó gyerekeknek feltehetően nagyobb valószínűséggel akadnak fejlődési problémáik, mint jólétben élőknek (McLoyd, 1998). A közösség negatív befolyásait enyhítő egyik komponens a rokonok, szomszédok és szociális hálózatok nyújtotta támogatás erőssége (Cochran és Niego, 1995). A nyugtalanságot okozó és a szűkölködéssel járó viszonyokkal szemben védelmi tényező lehet az iskola. A hátrányos helyzetű vagy problémás családi körülmények között élő gyermekeket kisebb eséllyel érik pszichológiai problémák, ha a tanáraik figyelemmel vannak feléjük és színvonalas az oktatás (Rutter, 1987). (Cole & Cole, 2001, old.: 280-282.)

2.4. A rajzolás fejlődése /kisgyermekkor/

Miért értelmezzük a gyerekek rajzait? A rajz ugyanabban a kifejezési területen van, mint a játék és a beszéd. A rajzoló gyerekek boldog gyerekek. Kifejezik félelmeik, örömeik, álmaik, fájdalmaik rajzokon keresztül. A rajz a kommunikáció egyik eszköze, a gyermekek alkotásai pedig személyiségük nézetét képviselik. Ritka, hogy a gyerekek nem rajzolnak; ez a trauma tükröképe lehet. (Farokhi & Hashemi, 2011.)

„A rajzvizsgálat... során a vizsgálati személy alkotja meg magát a tesztanyagot, így egyénenként „változó ingerekkel” dolgozunk. A motoros aktivitás mentén az egyénnek nagyobb tere van a kreativitásra, illetve a saját magáról alkotott kép megosztására. Egy metaanalízis-vizsgálatban a rajzolás során szenzomotoros és motoros kérgi területek aktiválódtak jobban, továbbá a vizuomotoros koordináció összehangoltsága mentén a posterior parietális kéreg is nagyobb tüzeléssel dolgozott (Yuan és Brown, 2015). A fokozott motoros aktivitás és a szenzoros élményfeldolgozás miatt ez kapcsolatba hozható a test megélésének, reprezentációjának egyik fő moduljával, amelyet Riva, Gauído és Dakanális

(2015) „egocentrikus” folyamatnak neveznek.” (Jambrik, és mtsai., 2022., old.: 131.)

Piaget konstruktivista álláspontja szerint a kisgyermekkor kognitív fejlődéséhez kapcsolódó időszerű elméletek különböző nézőpont alapján szemlélik a fejlődést. Azokban az iskolákban, ahol képviselőik azonos jelenségre próbálnak magyarázatot találni, lehet összehasonlítani az alternatív szemléletek hozzávetőleges erősségeit és gyengeségeit. Ilyen például a többféle kognitív tényezőt is megkövetelő rajzolás, amivel kapcsolatosan az összes megközelítésnek van üzenete. A gyermekek rajzfejlődésében szakaszok megfigyelhetők. Az információ-feldolgozó szemlélettel

szinkronban a rajzolási készség alakulása egyes esetekben közvetlen kötődhet ahhoz a készséghez, amely egy tárgy többféle sajátosságának egyidejű memorizálását lehetővé teszi.

Modularista megközelítés alapján azon gyermekek, akik nyelvi, mentális esetleg szociális fejlődésben visszább maradtak, magas szintű rajzolási készséget produkálhatnak. A kulturális szemlélettel egyetértésben azonban a rajzolás készségének fejlődése a gyakorlás mennyiségétől függ, valamint attól, hogy a felnőttek hogyan is járulnak hozzá ezekhez a gyakorlatokhoz.

Azon közegekben, ahol már kisgyermekkorban lehetőséget nyújtanak a rajzolásra, a gyerekek rajzaiban azonos fejlődési szakaszok figyelhetők meg. Az elején a gyermekek firkálnak csupán. Úgy látszik, hogy nem a rajz kinézete, milyensége fontos a számukra, hanem az ebben lelt öröme, ahogy mozog a kezük a papíron és annak nyoma marad. A gyerekeknél 3 éves kor környékén figyelhető meg nagy előrelépés. Ekkortájt ismerik fel, hogy a vonalak és foltok jelentéssel bírnak. Ebben az időszakban kezdenek köröket és körszerű dolgokat rajzolni, ami különbözik a firkáktól. Ezen kezdetleges rajzok két dimenzió alapján fejlődnek: az ábrán lévő tárgy egyre részletesebb, és feltűnnek az ábrán lévő tárgyak közti, valamint a rajzot készítő gyerek és az ábrán lévő tárgy közti térbeli kapcsolatok is. Minél részletesebb egy gyermekrajz, annál több általános részletet foglal magában: ötszög alakú a ház; a nap egy kör, amiből vonalak jönnek ki, az emberek és az állatok formátlan alakok.

Az információfeldolgozási szempont alapján annak tudhatóak be az egyre inkább tehetségesebb gyermekrajzok, hogy fejlődnek a gyermekek finommotoros készségei, bővülnek ismereteik a rajzolás szabályairól, valamint a rajz különféle látószögei egyidejű megjegyzésére való készségük is fejlődik (Willats, 1995). (Cole & Cole, 2001, old.: 367.)

2.5. A gyermekrajzok fejlődéslélektana

A lélektani vizsgálatok azt eredményezik, hogy az ember minden életmegnyilvánulása, cselekedete fejlődéssel jár. Teljesen másként cselekedik, reagál az egészen kicsi gyermek, másként a nagyobb, a kamasz és megint másként a felnőtt ember. A rajzolás fejlődésének kutatása is ezt következteti. Megismerteti velünk az egyes korosztályok egyedi sajátosságaival és rámutat törvényszerűsége mellett arra a fő gyakorlati pedagógiai faktumra, hogy tisztában kell lenni a fejlődés egyes fázisaival azért, mert csak így lehet a hozzá tartozó pedagógiai műveletet leszögezni. A fejlődés különböző fokozatai szemléltetik, valamint meghatározzák, hogy milyen eszközök nélkülözhetetlenek a pedagógus számára, hogy a fejlődést a maga munkájával is támogassa.

„Így pl. a kisgyermek rajzolási, firkálási kedve azt mutatja, hogy alkalmat kell adni a gyermeknek minél többször ahhoz, hogy rajzolási ösztönét kiaknázhassa, vele élhessen. Nagy hiba lenne a rajzolástól való eltiltás, mert téves és káros utakra vezethet. Így hiába büntetjük a gyermeket, ha minden keze ügyébe eső tárgyat, falat, könyvet stb. összefirkál, ha nem gondoskodunk arról, hogy ceruzája és papirosa legyen.” (Dr. Schmidt, 1934., old.: 14.)

A pszichológia a rajzot akaratlan önkifejezésnek, hiszen a legbelső lényünk jelenik meg benne. Benne rejlenek mind az emberismeret, mind a pszichodiagnosztikai lehetőségek. Gyermekkorban ez különösen igaz. A rajzolás lényegében a gyermek belső folyamatainak nyilatkozata a külvilággal és saját tudatával, önmagával egyaránt.

Az illusztráló cselekvés nagymértékű jelentőséggel hat a központi idegrendszer, az agy, a szem és kézmozgások fejlődésére. A kéz finommotorikus fejlettsége közvetlen összeköttetésben áll a gondolkodási funkciók kibontakozásával és elkülönülésével.

A gyermekrajzok vizsgálata több, mint egy évszázados múlttal rendelkezik.

Az általános lélektan a figyelem, a felismerés és az emlékezés, a szín-, forma- és térlátás aspektusait megfigyelve fontos megállapításokkal gyarapították a rajztevékenység irodalmát.

A gyermeklélektan a gyerek világképét, sajátos szemléletmód perspektívájából vizsgálja a rajzokat.

A fejlődéslélektan az egyéni fejlődéssel kapcsolatos haladás nézőpontjába állítva a legelső nyom hagyásától kíséri végig az illusztráló tevékenységet az ifjúkor eljöveteleig. A tanulmányok az egyes életkorokhoz társítva általános ésszerűségek felderítésére törekednek. A pedagógiai pszichológia figyelembe veszi a gyerekek életkorának adottságait, a benne rejlő lehetőségeit a vizuális nevelés eszközeinek, valamint filozófiájának raktárait fedezi fel. A klinikai gyermek-pszichodiagnosztikában bevett és szokásos eljárás rajztesztek használata. A gyermek-pszichoterápiában tematika szerinti és szabad rajzok ugyanúgy nagy szerepet kapnak a gyógyító procedúra alatt. (Feuer, A gyermekrajzok fejlődéslélektana, 2000., old.: 5-10.)

2.5.1. A konstrukciós firkák (4-12 év)

Négy éves koruktól a gyerekek megkezdik az ábrázoló tevékenységet.

a. Kompozíciós szakasz (Kellog)

A 4-5 éves korúakra jellemző ez a fejlődési szakasz, lezárul a firkakorszak és megnyílik az alakábrázolás. Ez alatt értendő, hogy a gyerek ugyan még firkál, de ábrázol, törekszik a felismerhetőségre. A rajzok klinikai pszichológiai analizisével kiolvasható a gyermek jelenlegi lelki állapota, azon felül pedig az alapvető, gyerekre jellemző személyiségvonások, például a temperamentum.

Az aggregátumok (Olyan elemek halmaza, amik egymással érintkeznek, de nincsenek szerves kapcsolatban.) egyszerű firkarész struktúrái, főként körök, szálkás vonalhálózatok, hurok együttesek, ütemes cikkcakk vonalak, függőleges, vízszintes és sugaras vonalak alkotják. Nincs bennük jelen a bizonytalan vonalas, a nagy lengővonalas, a szóródó, a tömb, valamint a vegyes firka. Tehát az aggregátumok kifejezetten kompozíciók.

b. Az alakba épített firka

Az azonosítható alakábrázolások magas százalékban a formák bizonyos részletei firkamotívumokkal kerülnek megrajzolásra. A gyermekek kezdésként a karika-, a cikkcakk és a spirális firkákat alkalmazzák. Az ember illusztrálásában különféle firkaformák képviselhetik a haját, a házrajznál a kémény füstjét, állatoknál a szőrzetet, virágoknál a szirmokat, leveleket, fáknál a lombkoronát, égitesteknél vagy világítóeszközöknél a sugárzást és fényáradást. Az emberi ruházatok, házak, tárgyak egyszerű díszítése is többnyire kisméretű, pontosságra törekvő firkákból áll.

Az alakba épített firkák ritmusossága egyúttal jótékony, nyugtató hatással bír.

c. A kép egészébe épített firka

5-10 éves kor környékén jelenik meg a gyerekekben a szükség, hogy egy kép készítésekor minél jobban igyekezzenek kitölteni a lap egész felületét, és hogy ne hagyjanak ki nagy fehér foltokat. Az üres helyek zavaróak és nyugtalanítóak számukra, felkeltik az ürességtől való félelmet, a horror vacuit. Ez egyben jelent egyfajta tudatosságot, hogy a világban nincsenek fehér foltok. A gyerekek rajzaiban a képbe épített firka elégíti ki ezt a szükségletet. A térkitöltő firkák fejlesztik is a térszemléletet.

„Amikor szépnek, derűsnek, harmonikusnak mondjuk a gyermekrajzokat rendszerint nem a gyermekrajzra, általában, hanem csak bizonyos típusú rajzokra gondolunk... Sokan az 5-7 éves gyerekek rajzait nevezik igazi gyerekrajznak megkülönböztetve későbbi aprólékos naturalizmusra törekvő rajzokat.” (Gerő, 2003., old.: 17.)

2.5.2. Individuális firkák (12-15 év)

a. Serdülőkori firkák

A kamaszkortól kezdődően a firkák más funkcióval bírnak. A nyomhagyás élvezete azonos időben jelenik meg a komplex lelki folyamatokkal. A pubertáskorúak és felnőtt korúak rögtönzött firkálgatásaiból a személyiségre, valamint az egyén pszichodinamikai folyamatai következtethetők ki. Mindannyian rendelkezünk kedvenc vonalvezetésekkel és firkatípusokkal, amik ránk jellemzőek, minket mutat.

Szász Éva kutatásai szerint a firkák keletkezésének körülményei:

- külsődleges kapcsolás (Az éppen látott dolgot firkálja, vagy kiemeli egy részét, ami felkeltette az érdeklődését.)
- rajzszimpátia (A kedvelt és jól elsajátított forma firkálása. Ezeknek gyökerei már gyerekkorban fellelhetők.)
- rajzkörülmény (A firkálgatást a lehetőség szüli, mert éppen a személynél van papír és ceruza.)
- dekorálási vágy (Általában kisebb díszítések, aminek megalkotásának háttérében a szépérzet áll, annak öröme, hogy valami díszes jelenik meg a lapon.)
- vágyalom kielégítése (Szabad percekben olyan alakzatok megelevenítése, ami valami régen áhított célt mutat.)

- emocionális feloldás (Ezek általában firkába rejtett szavak, nevek, melyek némi érzelmi feszültséget okoznak a személynek.)
- mozgási felszabadítás (Nem történik pontos ábrázolás, csupán egyes firkamozdulatok segítségével oldódik a feszültség, motoros formában vezetődik le.)
- relaxációs mozgások (Az állandóan ismétlődő lazább, könnyű mozdulatok célja a pszichés görcsösség oldása, valamint lazító hatás elérése.)
- levezető mozgások (Legtöbbször indulatos állapotban jönnek létre és funkciója a düh levezetése.)
- leplezés (A már megrajzolt firkát valamilyen indokkal átfirkál, álcáz, felismerhetetlenné tesz. Ez a mód férfiak körében gyakoribb.)
- ismétlés (Kismértékű változtatással ugyanazt rajzolja, tudatva megakadását egy témánál, de keresi a változásokat.) (Feuer, A gyermekrajzok fejlődéslélektana, 2000., old.: 66-75.)

Feuer Máriát idézve: „Egy firkaalkalom produktumaiból nem szabad messzemenő és végleges következtetéseket levonni. Az állandó, tehát a személyiségre stabilan jellemző elemek csak hosszabb távon, több alkalom után állapíthatók meg.” (Feuer, A firka lélektana, 2002., old.: 26.)

Balogh Andrea gyermekpszichológus elmondásai alapján:

A színek használatának elemzése:

- Vörös: érzelmek túlsúlya,
- Fekete: gyász, rosszkedv,
- Rózsaszín: ábrándvilág,

- Lila: viselkedészavar, tanulási nehézségek,
- Narancssárga: beállítódás,
- Sűrű satírozás, árnyak: feszengés,
- Sok szín: gazdag képzelőtehetség.

Tárgyak:

- Autó, katona: maszkulin szerep,
- Fényforrás: jól integrálódott, egészséges gyermek,
- Labda, labdázás: rivalizálás, agresszió, versengés,
- Labda a fejen: közösségi szorongás,
- Fogak, nagy lábujjak: agresszió,
- Hosszú kar: elutasítás,
- Kézfogás: testi kapcsolat, érintkezés.

Rajzforma:

- Pálcikaember: szorongás, alacsony IQ-szint,
- Profil: problémák, viselkedészavar,
- Nem természetes ember: labilis realitásvilág, esetleges gondolkodászavar,
- Gondos rajz: teljesítményt helyezi előtérbe,
- Radírozás: az alakkal szembeni feszültség. (Balogh, 2011.)

2.5.3. A gyermekrajzok esztétikuma

Az ideovizuális ábrázolás szakaszában (5-8. évben) készült gyerekrajzok sokszor keltik bennünk az esztétikum hatását. Jellemzően spontán, nem fékezik begyakorolt minták, nincs leláncolt

képzelet, dinamikus mozdulatok, ezzel víziószerűvé téve az illusztrálást. Abban az esetben, ha túldíszítést használ egy gyerek, számára az egy témánál való érzelmi megtapadást jelent. A dísz itt érzelmek kifejezése. Gyakori a zsúfolás, alakok, tárgyak, házak, tájrészletek csoportosulása vehető észre. Diagnosztikai értelmezésben: a nem megszokott színezettség, zsúfoltság, díszítés, aránytalanság kifejezhet vágyakozást, szorongást, irtózást, agressziót, szeretetet. A gyerekrajzokat az érzelmek teszik esztétikussá. A gyermek rajzai mögött elaborációs mechanizmusok rejtőznek (elaboráció = a feszültség ki és átdolgozása). Olyan indulatok kontrollálása, amelyek a mindennapi életben keletkeznek. Az elaboráció legfőbb előnye, hogy a mozgásos, indulati feszültség megdolgozásával együtt a viselkedés kontroll alatt maradhat. A belső modellek környezetében minden szokatlan dolog megtörténhet, bármi egymás mellé kerülhet. A képzelet és a valóság nemcsak a gyerekrajzokon van egy szinten, hasonló kohézió észlelhető a szürrealista ábrázolásokon is. A rendhagyó valóságyszerű ábrázolás a gyerekeknél természetes. (Mérei & V. Binét, 2006., old.: 184-186.)

2.6. Az emberábrázolás fejlődése

A rajzolt emberalak milyenségéből nagyjából 10 éves korig lehet következtetéseket levonni a rajzot készítő értelmi szintjére. Ennek alapja a Florance Goodenough féle emberrajz teszt. A szakirodalomban egyetemleges viták folynak arról, hogy lehet-e konklúzióra jutni az intellektuális képességet kapcsán. A Goodenough-teszt egyes esetekben információkkal szolgálhat, mert megkérdőjelezhetetlen, hogy az ideális érzelmi állapotban levő gyermekek a „Rajzolj egy embert!” - utasításra először is szellemi erőiket mozgósítják, és csupán másodlagosan szerepel az érzelmi szempont. Kiváltképpen abban az esetben, ha egyszerre több rajzot is csináltatunk, leszögezhető, hogy prepubertás korig az RQ övezetszinten összefügg az IQ-val, tehát elmondható, hogy az

intellektuális és rajzi fejlődés többnyire egyidejűleg párhuzamosan halad.

2.6.1. A presematikus szakasz (4-6 év)

a) 4 éves kor: Ebben a korban az egyik legkedveltebb téma az ember, legyen az bármilyen kezdetleges vagy hiányos. A megrajzolt testrészek száma hétre növekszik. A leggyakrabban megrajzolt részek a megjelenés sorrendjében: fej, szem, láb, törzs, kar, száj, orr.

b) 5 éves kor: Ebben a korban jellemző a nyitott törzsű alak rajza, amire végig gombok kerülnek, ez az öltözetre való első utalás. Feltűnnek a király, királynő, tündére, lovag témák, ezek utalnak a férfi és női szerepekre különbségének ábrázolására. Megjelenik a jó és a rossz is a rajzokban, a jót szépre, a rosszat pedig csúnyára rajzolják. A legtöbbször megrajzolt részek a 4 éveseket túlhaladva a megjelenés sorrendjében: nyak, ujjak, a fej arányosabb, ruha.

2.6.2. A sematikus szakasz (6-10 év)

Erre a szakaszra leginkább jellemző téma az ember és a ház ábrázolása. Itt már egyre gyakrabban van ember emberrel vagy csoporttal feltűntetve. Megpróbálnak különféle testhelyzeteket is megjeleníteni, de ez még nem sikerül igazán, sokszor eltorzul az ülő, fekvő vagy guggoló helyzetben rajzolt ember. Ezt a korosztályt egyre inkább érdekli a realitás. Ez például az ún. „röntgen-rajzokon” megjelenik.

a) 6 éves kor: Erre a korra jellemző, hogy általában kilenc testrésszel jelenítik meg az embert. A kor sajátossága az ún. „lámpaember”, ami kis fejjel és nagyon hosszú törzsszel rendelkezik. Az előrelépés az 5 évesek teljesítményéhez viszonyítva: jól csatlakoztatott vonalak, precízebb hajábrázolás, végtagok kétdimenziós megjelenítése, homlok, áll.

b) 7 éves kor: Ebben a korban jellemző, hogy általában tíztizenegy testrészt szemléltet az emberrajzokon. Kifejezetten nagy gondot fordítanak a hajra, a szemöldökre, az ujjakra és a sarok megjelenítésére. Megpróbálják ábrázolni a vidám és szomorú arcminikákat, de ez még nem teljesen sikerül, csak kezdetlegesen. Az öltözetet már részletezik, díszítik is, ez által a lábakhoz képest aránytalanul hosszú lesz a törzs. A legtöbbször használt díszítőelemek: több szín alkalmazása a ruhás testfelületen, hosszanti csíkozás, keresztcsíkozás, négyzet, háromszög, kör, gyűrű és tojásszerű alakzat, spirál, csigavonal, masni, cikkcakk és hullámvonal, ív, fodor, napminta, virágok. Az előrelépés a 6 évesek teljesítményéhez viszonyítva: fülek helyes állása és arányossága, kidolgozott szájvonal, mind a tíz ujj feltüntetése, sarok.

c) 8 éves kor: A hét évesekhez viszonyítva némi visszaesés fedezhető fel az ujjak helyes számánál, valamint a fül arányosságán és állásán. Történik azonban előrelépés is: a nyak vonalának finomítása, váll, könyök, térd, kar arányosabb ábrázolása.

d) 9 éves kor: Erre a korra jellemző, hogy általában tizenhét-tizenöt testrésszel jelenítik meg az embert. Az arányokon jelentős javulás figyelhető meg. A szemek már nem csak egyszerű pontok, hanem ovális alakzatban helyezik el. Egyre inkább jelölik két vagy több ember egységességét, kapcsolatát, mindezek felett pedig képesek szemléltetni az egyén és a csoport között lévő kapcsolati rendszert.

2.6.3. A rajzi realizmus szakasza (10-12 év)

Lassan eltűnnek a rajzok sematizmusa, az ember ábrázolása már nem csak a jól megszokott arculatokból áll, hanem egyedi stílus és vonalvezetés van kialakulóban. Egyre inkább kezdenek a valósághoz közelíteni. Előszeretettel készítenek hangulatképeket. A családrajzokon látszódik a szociális percepció (érzékelés) fejlődése.

Az apát egyre inkább első helyre kerül, kevesebbszer rajzolják utolsó helyre.

a. 10 éves kor: Nagyrészt, az esetek 80%-ában teljesen felöltöztetik emberüket. A haj alakja fontos szerepet játszik az arckontúr megjelenésében. Pontosan ábrázolják a női és férfi jegyeket. A homlok, orr, száj, áll kontúrjának kialakítását még nem sikerül elsajátítaniuk.

b. 11 éves kor: A testrészek arányosan összefüggenek. Jellemző az egész figurára a valóságyszerű megjelenítés. Egyes testrészt különös gonddal emelnek ki, törekednek a pontosságra. A „Rajzolj egy embert!” utasításra egy-két kivételt leszámítva mindenki a saját nemével azonos embert ábrázolt.

c. 12 éves kor: Ebben a korban megpróbálkoznak kiemelni a személy jellegzetes testi tulajdonságait és realisztikusan ábrázolni azt. Sokszor előszeretettel rajzolják le saját magukat, hiszen ez számukra a legérdekesebb. A kontúrok kevésbé élesek, szívesen próbálkoznak az árnyékolással. A törzs arányának ábrázolása még gondot okozhat, de a végtagokat jól helyezik el. Ebben a korban már képesek komplexebb érzelmeket is ábrázolni. (Feuer, A gyermekrajzok fejlődéslélektana, 2000., old.: 81-107.)

2.7.A családrajz

A családrajznak többféle változata ismert, azonban a kutatók nagyjából megegyeznek a három főtípusban: 1. saját család rajza, 2. egy (másik) család rajza, 3. egy megváltoztatott család rajza. Ha időrendi sorrendben haladunk az első a legkorábban megjelent.

Shearn és Russel (1969) javaslata az volt, hogy a családrajzot érdemes a szülőkkel is elkészíttetni, így tisztább képet kaphatunk a családi dinamika eddig nem ismert elemeiről. (Vass, A kinetikus családrajz

(Kinetic Family Drawings) alkalmazása a pszichodiagnosztikában, 2001., old.: 108-110.)

A családrajzok szerepe: a gyermek szóbeli közléseihez hozzátesz, esetlegesen helyettesíti, segítségével felfedezhető a család lehetséges működési zavara, jelezheti a családi konfliktusokat, a lap rendelkezésre álló térként, szociális mezőként érthető, ahol a környezetben lévő kapcsolatok problémái előkerülnek, csökkentheti a gyermek szorongását.

(Balogh, 2011.)

2.7.1.A családrajz legfőbb megfigyelési pontjai:

- a rajz általános minősége, az életkori normától való különbség legyen szó negatív vagy pozitív vonulatról,
- a rajzlapot mennyire tölti ki, kihasználja-e a felület egészét,
- milyen az elrendezése, jellemző-e rá a rendezetlenség, szétesés vagy esetleg ritmusosság figyelhető meg,
- az egyes alakok közti hely, távolság,
- a család, hozzátartozók elválasztódására való utalás vonalakkal,
- az elsőnek és utolsónak megrajzolt egyének,
- a család tagjainak sorrendje,
- ki ki mellé kerül, netán alá-fölé tesz,
- saját maga elhelyezése a lapon,
- méretbeli összefüggések, kit mekkorának rajzol,
- ki ki irányába fordul, vagy éppen hátat fordít valakinek,
- ki kihez ér hozzá, már ha hozzá ér,

- néhány családtagja rendkívüli, jellegzetes, a többiektől különböző ismertetőjegye,
- a családtagok közötti hasonlóság a lapon,
- némely személynél kreált vonalvezetés közti különbségek,
- az alakok arkifejezése,
- az emberek öltözéke,
- mozdulatok, • valamely testrésznek rendkívülisége, hiánya, nem indokolt felnagyítása vagy éppen kicsinyítése,
- díszítés,
- színesség,
- esetleg tárgyakat vagy más fontosnak tartott elemek ábrázolása, • valakit nem rajzol le.

Világszerte optimista szemléletű a családrajz, ha a család tagjai egy, esetleg két sorban helyeződnek el, valamint az első két hely jórészt a szülőké vagy más velük élő családtagé. A szülők után jelennek meg a testvérek kor szerinti sorrendben, ahol a rajzot készítő gyerek vagy korával megegyező helyére kerül vagy az utolsó helyre (ez az idősebbekre jellemző).

(Feuer, A gyermekrajzok fejlődéslélektana, 2000., old.: 100-101.)

2.7.2. Az „elrontott” családrajzok

Feuer Mária vizsgálatai során feltételezi, hogy az "elrontott" családtag a gyerekek lelki nyomást okozó személy, vele elfojtás alatt lévő súlyos érzelmi-indulati konfliktusa van, melynek alapja a családrajzból kikövetkeztethető. Kutatók véleménye szerint a 6-12 éves korú gyerekek családrajzai használhatók legjobban a

diagnosztikus munka során. „Az elrontott, majd korrigált rajzok keletkezésének lelki mechanizmusát összefüggésbe hozható a Freud által feltárt elvétések pszichés mozgatórugóival. A gyerekekben az instrukció hatására a kivitelezés során a családtagjaival kapcsolatos nem tudatos gondolatok is megérintődnek. Úgy tűnik, hogy a rajzoló az ábrázolás során nem képes kontroll alatt tartani a tudattalanból feltörő, a mindennapi életben általában nem közölhető, részben elfojtott érzelmeket, indulatokat, vágyakat.” (Feuer, Elrontott" családrajzok szerepe a gyermekpszichodiagnosztikában, 1989., old.: 373.)

Az „elrontott” családrajzok különös megfigyelési szempontjai:

- ki az, akit elront,
 - mennyiszer rontja el,
 - újrarajzolja az elrontott alakot vagy sem,
 - az elrontás következtében honnan hová kerül az alak,
 - mi a különbség az elrontott és a jól sikerült alak között.
- (Feuer, Elrontott" családrajzok szerepe a gyermekpszichodiagnosztikában, 1989., old.: 374-375.)

2.8. A projektív rajz

Projektív rajznak nevezzük azokat a rajzokat, amik minimális instrukcióval, szabadon és irányítás nélkül készülnek. A rajz készítője azt és olyan módon rajzolhat amit, ahogyan szeretne, tehát szabad kezét kap abban is, hogy mit készít, és abban is, hogy ez milyen formában teszi meg. A rajzoltató akkor se szól bele, ha a rajzoló erre megkéri. Ennek a célja, hogy a rajzoló minél jobban kitudja magát fejezni, saját magáról, valamint a világról alkotott képét így megtudhatjuk.

2.8.1. A projektív rajztesztek előnyei

„A rajzvizsgálatok a projektív technikákon belül egyedi módon járulnak hozzá a diagnosztikus képhez, eredményüket nem fedik át más tesztek (Hammer, 1958). Emellett a terápiás kapcsolatteremtésre is alkalmasak. Strukturálják a helyzetet, oldják a személy szorongását, aki így fokozatosan bevonódik a szituációba. Ezzel alkalmat kínálnak a beszélgetés spontán elindításához is. Alapvetően nem verbális jellegük előnyt jelent kevésbé művelt és iskolázott személyek vizsgálatakor, a hátrányos helyzetű, alacsony szociokulturális háttérrel (SES) rendelkező személyek esetében, akik sokszor rossz verbális kifejezőképességük miatt zárkoznak el a vizsgálatoktól. Ugyancsak jól használhatók a nagyon félénk, bátortalan, visszahúzódó személyeknél, akikkel nehéz kapcsolatba lépni, akár felnőttől, akár gyermekről legyen szó.” (Vass, A projektív rajzok előnyei, problémái és kutatási távlatai, 1996., old.: 83.)

2.8.2. A projektív rajzok legfőbb jellemzői:

- a rajz önmagában nem bír jelentőséggel,
- a rajzvizsgálat széles sáv szélességű eszköz,
- a keresett információ nem mindig található meg benne,
- nem csak a keresett információ jelenik meg benne,
- az információ Gestalt típusú (A gestaltpszichológia magyarul alaklélektan. Az alapvető gondolat az, hogy az egész alak észlelése több a részek szimpla összegénél, továbbá az egész a részekhez viszonyítva elsődrendű. Elsősorban az észleléssel, valamint az észlelési élmények ingermintázattól, ezen kívül élménytől függő szerveződésével vizsgálódott.),
- pillanatok alatt mély szintekbe engedhet betekintést,
- ok-okozat aránytalan összefüggésben áll,

- többszörös okság elmélete magyarázza, • az egyedi rajz némely minta példánya.

A gyerekek rajzaiban különösképpen nagy figyelmet kell szentelni a tartalmi összefüggések, valamint a rajz élményhátterének feltérképezésére. Beszélgetni kell a gyerekekkel a készült rajzról: máskor is szokott-e ilyesmit készíteni, mi miatt jutott ez most eszébe, mire gondolt a rajz készítése közben. Ha már korábban is rajzolt ilyet, akkor egy olyan visszatérő motívumot láthatunk, amit nem a jelenlegi élmény váltott ki belőle, hanem ez foglalkoztatja egyfolytában.

A rajzok értelmezéséhez gyakorlatilag kétféle ismeret szükséges: ismernünk kell a rajzvizsgálat moderátorváltozóit (instrukció, kor, nem, meghatározó diagnosztikus helyzetet, foglalkozás, rajz keletkezésének története), a rajz készültéhez és történetéhez kapcsolódó, sajátos megfigyeléseknek kell tudatában lenni. (Vass, A rajzvizsgálat pszichodiagnosztikai alapjai, 2013, old.: 20-35.)

2.8.3. A projektív rajz megjelenését, tartalmát és jelentését a következő tényezők befolyásolják:

- művészi adottság (esztétikus, dekoratív rajzok),
- képügyesség (jó megjelenésű rajzok),
- kor,
- nem,
- instrukció,
- műveltség, iskolázottság,
- az intelligencia szintje,
- szocio-ökonómiai helyzet,

- kulturális, valamint etnikai differenciák,
- hivatás, szakma,
- kezesség (jobb vagy balkéz a domináns),
- mostani élethelyzet, jelenlegi testi-lelki kondíció, diagnosztikus helyzet, • szituáció. (Vass, A rajzvizsgálat pszichodiagnosztikai alapjai, 2013, old.: 66.)

2.8.4. Verbális viselkedésbeli reagálások:

- képzeletbeli bevonódás,
- parancsok igényelése,
- szóbeli kétség,
- önbírálat,
- rajzzal szembeni elégedetlenség,
- szituációs kritika,
- megnövekedett beszédesség,
- rövid, kelletlen válaszok,
- pontosítás, helyesbítés,
- abszurd, furcsa válaszok,
- ellentmondásos mosoly. (Vass, A rajzvizsgálat pszichodiagnosztikai alapjai, 2013, old.: 142.)

2.8.5. Testbeszéd és arcjáték:

- Viccelődő, higgadt vagy öntudatos: ez a reakció leginkább a normális, egészséges emberre jellemző.
- Elővigyázatos vagy kételkedő: ez a habitus bizalmatlanságot sugall, fenntartásai vannak, tartózkodik a személyiségvizsgálatától.
- Gögös, ellenségeskedő vagy ingerült: ezek a viselkedésformák ellenállást fejeznek ki.
- Stresszes, különösen feszült vagy sír: ezeket a reakciók szorongást, belső feszültséget mutatnak, esetleges öntudatlan ellenállást.
- Közömbös, érdektelen vagy negatív hozzáállás: ezek a reakciók patológiás esetekben jelennek meg, kiemelten kell figyelni.

Az átlagos rajzolási idő körülbelül tíz percet vesz igénybe. Ha esetleg közben megakadna az illető és szünetet tart az nem több pár másodpercnél. A szokatlanul rövid rajzolási idő csak az összecsapott, firkaszerű és harmónia nélküli rajzoknál jelent gondatlanságot és nemtörődöm viselkedést. A szokatlanul hosszú rajzolási idő, ha nem indokolja, a rajz minősége jelenthet elhárítást, teljesítménykényszert vagy esetleg depressziós állapotot. (Vass, A rajzvizsgálat pszichodiagnosztikai alapjai, 2013, old.: 158-170.)

2.8.6. A projektív rajztesztek problémái

„A rajzok nemotetikus elemzésének, az általános törvényszerűségek kiemelésének talán legfontosabb elméleti akadály a rajzi szimbólumok nagyrészt idiografikus, azaz individuálisan változó természete... Például az emberrajzban az átlagosnál nagyobb méret okai között a szakirodalom leírja az emelkedett hangulati állapotot (Hardi, 1983a), a magas önértékelést (Machover, 1949), de az agressziót is (Levy, 1958b). Ugyanez fordítva is elmondható: egy

bizonyos ok többféle rajzi ismérvet is létrehozhat. A magas önértékelés nemcsak a nagy méretben tükröződhet, hanem például a figurának a lap közepére történő, szimmetrikus elhelyezésében (Hammer, 1958b), a lendületes, határozott vonalvezetésben (Levy, 1958) vagy az emberalak magabiztos testtartásában (Machover, 1949).” (Vass, A projektív rajzok előnyei, problémái és kutatási távlatai, 1996., old.: 84.)

3. VIZSGÁLAT BEMUTATÁSA

3.1. Kutatás bemutatása

A kutatásom célja, hogy rávilágítsak a hátrányos helyzet befolyásoló tényezőire a hátrányos helyzetű gyerekekre nézve, azon belül is a rajzfejlődés esetleges elmaradottságára társaikhoz képest.

Úgy gondolom, hogy a körülmények és a környezeti hatások végett nem kapják meg a gyerekek a fejlődésükhöz szükséges megfelelő figyelmet és eszközöket otthon. A szülőnek dolgoznia kell, nem ér rá, fáradt, igyekszik minden tőle telhetőt megtenni gyermekei érdekében, hogy a létszükséges dolgokat megtudja teremteni. Ezek azonban sajnos lemondásokkal járnak és természetesen nem az étel és számlák rovására fognak gyereküknek rajzeszközöket venni, vagy külön foglalkozásra járatni őket.

Előfordulhat éppen az is, hogy a tanulás nem érték a családban és a rajztevékenységeket összekötik az iskolával, ami ugye nem is olyan fontos, csak kötelező rossz. Sajnos az iskolákban a kevésbé jó képességű megáldott gyerekek rosszabbul teljesítenek e végett és a tanároknak sincs mindig arra kapacitásuk, hogy felzárkóztassák ezeket a gyerekeket. Azok a szerencsésebbek, akik valamilyen módon segítséget kapnak, legyen szó bármely pedagógusról (pl. fejlesztő-, gyógy-, szociálpedagógus) egy idő után sikeresen fel tudnak zárkózni

a többiekhez, sőt, még előfordul, hogy jobban is teljesítenek. Ez a hátrányos helyzetű gyerekeknek kisebb részét érinti és célom, hogy ezeket is bemutassam néhányuk rajza segítségével.

A kutatásom mintájául szolgált több, mint negyven gyermekrajz, amiket hátrányos helyzetben élő gyerekekkel rajzoltattam. Ezekből a rajzokból tizenhét került bemutatásra. Ezen rajzok voltak a mérőeszközök. Minden gyerekkel készítettem három rajzot, egy emberrajzot, egy családrajzot és egy szabadrajzot.

A rajzok készültkor én is jelen voltam, így jobban betekintést nyertem a reakcióikra, viselkedésükre, esetlegesen életterükbe. A kutatásom keresztmetszeti, mivelhogy nem időbeli változást vizsgállok.

A célcsoportom 7-14 éves korú hátrányos helyzetben élő gyermekek voltak, főként az egri Családok Átmeneti Otthonában és Eger szegregátumában lévőket vizsgáltam. Ennek oka főként, hogy ezekkel a gyerekekkel már foglalkoztam és ismerem a hátterüket valamilyen szinten. A nemek aránya körülbelül fele-fele arányban oszlik el.

A hipotéziseim a következőképpen alakultak:

1. A hátrányos helyzetű gyermekek nem életkoruknak megfelelő szinten rajzolnak.
2. A gyermekek rajzaiban megjelennek az életkörülményi problémák.
3. A hátrányos helyzet abban az esetben nem jelent akadályt rajzfejlődési szempontból, ha folyamatos szakemberi (pl. fejlesztőpedagógus) segítségben részesedik.

3.2. Emberrajzok elemzése

Az emberrajzok elemzéséhez a már jól ismert Goodenough tesztet (1. melléklet) hívtam segítségül, ezen felül Vass Zoltán (2013) szempontjai alapján is vizsgálat alá vetem a rajzokat. Az RQ-t, vagyis a rajzkvóciént (nevezhetnénk rajzérettségnek is) úgy számoltam ki, hogy elosztottam a rajzkort az életkorral, majd megszoroztam százszal. Az így kapott eredményt a következő módon elemeztem ki:

- 70 alatt: jóval az átlag alatti,
- 70 -100: az átlaghoz képest elmaradás,
- 100: átlagos,
- 100-130: átlagon felüli.

1. ábra 7 éves 8 hónapos fiú emberrajza

Ennek a fiúnak az emberrajza átlagon felüli rajzintelligenciát mutat, szám szerint 114 RQ. Az emberének van feje, lába, karja, törzse (több kritériumnak is megfelelő), szeme, orra, szája, ruhája, vannak ujjai, még ha nem is helyes szám szerint, arányaiban több szempont szerint

is megfelelő rajz. Az emberalakja férfialak, valamint korban a rajzolóhoz hasonlatos.

Valószínűsíthető, hogy szereti a focit és a focistákat, ugyanis a ruhára írt „márka” erre utal. Az arc nem részletes, a szemek csupán pontok, az orr épphogy észrevehető, a száj pedig egy felfelé görbülő vonal, viszont az emberalak arckifejezése vidámságot sugall. A rajzfelületet nem tölti ki teljesen, a bal alsó sarokban helyezi el emberét.

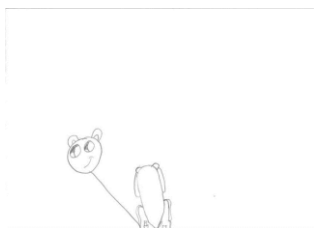
Visszagondolva a fiú viselkedésére egy csendes, rendesen dolgozó gyermekről beszélhetünk, aki társai elmondása alapján rosszul szokott viselkedni, ezt azonban a foglalkozások alatt nem tapasztaltam. Háttéréről annyit tudni, hogy családok átmeneti otthonában tartózkodik jelenleg.

2. ábra 8 éves 5 hónapos fiú emberrajza

Ennek a kisfiúnak jóval az átlag alatt van a rajzintelligencia szintje, szám szerint 65 RQ. Elégge letisztult a rajza és egyszerű. A gyerek rendelkezésére állt egy vödörnyi színes ceruza, ám nem élt ezeknek a használatának lehetőségével. Az emberének van feje, lába, karja, törzse, amik aránytalanok egymáshoz képest, szeme, szája és ruhája, bár ezt csak feltételezem a kar pólószerűségéből. Az emberalakja

férfialak, valamint korban a rajzolóhoz hasonlatos, esetleg fiatalabb is. A laphoz képest kicsi embert rajzolt, a lapon középen helyezkedik el. Az arc nem részletes, a szemek csupán pontok, a száj pedig egy felfelé görbülő vonal és vidám arkifejezése van az emberkének. A fiúnak több rajzát is elemeztem, ezekre később kitérek. A korrepetálásaink alatt, ha nem is teljesen, de megismertem egy bizonyos szintig ezt a gyereket és a háttérét. Rossz magatartásának titulált és eleven gyerek, ezt tapasztaltam a foglalkozások során én is, ám idővel megbékélt és egyre jobban tudtunk együtt dolgozni. Valószínűsíthető, hogy sajátos nevelési igényű gyerekről van szó, viszont ezt nem az én kompetenciám meghatározni, csupán észrevétel.

3. ábra 9 éves 11 hónapos lány emberrajza

Ennek a lánynak jóval az átlag alatt van a rajzintelligencia szintje, szám szerint 69 RQ.

Ennek a rajznak az elkészítése körülbelül fél óráig tartott, mert újra és újra kezdte a rajzot, mindig megtartva ezeket a formákat, viszont elégedetlennek tűnt eredményeivel a lány. Sokat radírozott, de végül mindig új lapot kért és legalább 5 rajzlap került felhasználásra. A gyerek rendelkezésére állt egy vödörnyi színes ceruza, ám nem élt ezeknek a használatának lehetőségével. A megrajzolást mindig a testtel kezdte és furcsamód a figura fejét mindig kihúzta oldalra. Az emberalaknak van feje, lába, karja, törzse, amik egymáshoz képest aránytalanok véleményem szerint, szeme, ami a többi részhez képest kifejezetten kidolgozott, szája, füle, ruhája. Ami érdekes lehet még,

hogy háttal ábrázolja a testet, ez más rajzában is előfordult. A rajzolt alaknak látszólag nincs neme, ám egy másik rajz arra enged következtetni, hogy ez egyfajta önábrázolás lehet. Ezt a lányt is korrepetáltam, legalább is próbáltam, hiszen eleinte csak „beszélgettünk” és színeztünk, hogy ne riasszam el a tanulás és komolyabb témák gondolatával, ám amint felmerült és szerződést kötöttünk menekülőre fogta. A korrepetálásaink alatt, ha nem is teljesen, de megismertem egy bizonyos szintig ezt a gyereket és a háttérét. Magatartásbeli problémája akadt bőven, ezeken néha túl tudtunk szárnyalni, de legtöbbször nem. Valószínűsíthető, hogy sajátos nevelési igényű gyerekről van szó, viszont ezt nem az én kompetenciám meghatározni, csupán észrevétel.

4. ábra 9 éves 11 hónapos lány emberrajza

Ennek a lánynak látszólag jóval alacsonyabb a rajzintelligencia szintje a Goodenough-teszt alapján, szám szerint 69 RQ, ugyanis a kislány nem rajzolt testet az emberének. Így ezt példaként hozom be, hogy a Goodenough teszt alapján nem mindig lehet pontosan megállapítani a rajzerettséget, hiszen ez a kislány szépen rajzol, sok színt használ és a meg nem rajzolt emberalakján látszik, hogy képes több részletet is megjeleníteni az emberrajzon, csupán ő így értelmezte az emberrajzot magát, hogy csak a fejet rajzolta meg. Itt lehet szembesülni ismét azzal

a ténnyel, hogy egy gyereket nem lehet csak a rajzai alapján definiálni, ezért is fontos ezeknek a rajzoknak készítőit személyesen látni, hallani, vagy legalább is némi háttér információt tudni az adott gyerekről. Ez a rajz tipikus példája lehet még a gyermekrajzok esztétikusságára. A kislány családok átmeneti otthonában tartózkodik jelenleg. A vele foglalkozó szakemberek közül néhányan állást foglaltak abban, hogy valószínűsíthető, hogy van némi figyelem- és viselkedészavarra utaló jel a lányban. Én ezt csupán annyiban tudom megerősíteni, hogy a foglalkozások alatt a lány többször „beszólogat” a tőle kisebb társainak, és ha valamit ki akar mondani, akkor azt felszólítás ellenében is ki fogja mondani.

5. ábra 10 éves 2 hónapos fiú emberrajza

Ennek a fiúnak átlag feletti a rajzintelligencia szintje az emberábrázolása alapján, szám szerint 126 RQ. A rajz életkora majdhogynem egy tizenhárom éves serdülő szintjén van. Az emberrajzán szinte teljesen megjelenít minden részletet. Egy férfialakot ábrázol a rajz, aminek izmokat is rajzolt, látszólag törekedett a minél realisztikusabb ábrázoláshoz, ami korosztályának egyik sajátossága. Rajza a sport szeretetét sugallja, ám ő inkább szeret

bent tartózkodni és rajzolni, színezni, alkotni. Ez a fiú is a családok átmeneti otthonában tartózkodik. Az elején még vissza-vissza szölogatott, ám ez az első foglalkozás második felétől teljesen megszűnt és egy jól viselkedő, értelmes, segítőkész kisfiút véltem benne felfedezni.

6. ábra 11 éves 3 hónapos lány emberrajza

Ennek a lánynak átlag kicsivel átlag feletti a rajzintelligencia szintje, szám szerint 108 RQ. Az emberábrázolása önábrázolás. Erre utalnak a színek és a haj hosszúsága is. A testrészek viszonylag arányosak. A kor realizmusságra való törekvése megmutatkozik a rajzon. Az arc részleges, ám semmilyen érzelmet nem ábrázol, pedig egy mosolygós, kedves kislányról van szó. A foglalkozások alatt szinte kivétel nélkül mintaszerű magaviseletet mutatott, 1-2 csintalan visszaszólást leszámítva, ám ez csupán a kortársak hatására történt. Ez a lány a családok átmeneti otthonában él, több testvérével. Érdekességképpen elemeztem az ő családrajzát és a testvére családrajzát is, de ezeket később fejtem ki bővebben.

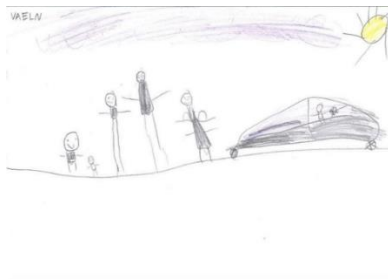

7. ábra 14 éves 8 hónapos fiú emberrajza

Ez a fiatalember szintén egy példaként szolgálhat. Az emberrajza és családraja is kifejezetten egyszerűre készült. A Goodenough-teszt alapján a rajzintelligencia szintje kifejezetten alacsony, szám szerint 49 RQ. Azonban lenne egy észrevételem ezzel kapcsolatban. Amikor adott témában kellett rajzolni, akkor az olyan, mintha direkt rosszabb minőségűre csinálta volna, ugyanis a foglalkozások során kiderült, hogy ő a graffitik-et nagyon szereti és az ember és családrajzon kívül esztétikusan rajzolt. Hogy ez minek köszönhető jómagam nem jöttem rá, csupán találgathatok, de arra alapozni nem lehet. A foglalkozásaink során az adott feladattal mindig ő készül el a leghamarabban, kivéve, ha nagyon beleássa magát és alkotnia kell saját kútforrásból. Egy nagyon csendes fiúról beszélünk, aki ha szükségét érzi, fegyelmezi a kisebbeket elég erélyesen. A legelső foglalkozástól kezdve sokat oldódott, a teljesen reakciómentességtől egészen odáig, hogy néha vicces megjegyzéseket tesz, vagy megereszt egy félmosolyt. Ő is a családok átmeneti otthonában él testvéreivel, korábban tettem utalást a 6. ábrához fűződően.

3.3. A családrajzok elemzése

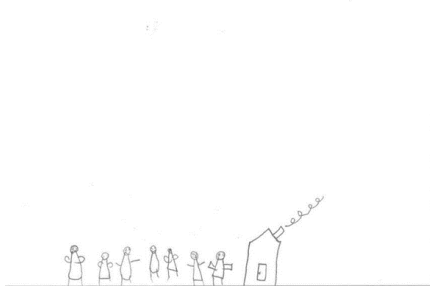
A családrajzokat Feuer Mária (2000) által meghatározott megfigyelési szempontok alapján fogom vizsgálni.

8. ábra 7 éves 8 hónapos fiú családrajza

Ennek a fiúnak elemeztem más rajzait is, ő volt az egyik magasabb rajzintelligencia szintű gyerek, ám a családrajzában jelentős visszaesést vélek felfedezni. A rajzlapnak körülbelül a felét, vagy attól egy kicsit többet tölt ki maga a rajz. A rajzon egyfajta ritmusosság figyelhető meg, körülbelül egyforma távolságra vannak egymástól az emberalakok, egyikük sem érintkezik a másikkal. Az elsőnek megrajzolt személy maga a rajzoló, mellette kistestvére, akinek az arca szinte kidolgozatlan, utána következik az anya és az apa. A szülők lába aránytalanul hosszú. Mind az anya, mind az apa kifejezetten magasan van ábrázolva, egyfajta alá-fölé rendelt viszony látszódik. Az apa arca mintha dühös lenne a többiekéhez képest. Az 5. személyről nem derül ki, hogy kicsoda, egy elhalálozott rokonra, vagy esetleg egy képzeletbeli barátra tudok gondolni a furcsa megjelenítés alapján. Az 5. személynek szárnszerű ábrázolást vélek felfedezni és látszólag négy karja van. A képen megjelenik egy 6. személy is az autóban, bár szerintem csupán díszítőelemként szolgál az autó. Az emberalakok öltözképe viszonylag egyforma, kivételt képez ez alól a kistestvér.

Díszítőelemként szerepel a már korábban említett autó, a Nap a lap jobb felső sarkában, valamint a felhősor. Ehhez a rajzhoz csupán két színt használt a grafiton kívül, mégpedig a citromsárga és lila színeket.

9. ábra 8 éves 5 hónapos fiú családrajza

Ennek a fiúnak több rajzát is elemeztem és mindegyiken látszik, hogy visszamaradt társaitól. A rajzlapnak a negyedét használta ki rajzolásra. A rajzon csupán testvérei szerepelnek, a fiúk karja görbe, tehát „feszítenek”, a lányok pedig nem, így lehet megkülönböztetni őket nemek szerint. Az elrendezésben van egyféle ritmusosság, körülbelül egyforma távolságra vannak egymástól a figurák. Az elsőnek megrajzolt testvér a lapon megjelenített legidősebb báty, mellette a rajzó és végül, a ház mellett áll az egyik nővére. Méretbeli különbség nem igazán található a testvérek között, viszont a való életben természetesen nagy eltérés van a rajzó fiú magassága és a legidősebb báty magassága között. A testvérek között különös ismertetőjegy egyiknél sem szerepel, szinte mindenki ugyanúgy néz ki, csupán az egyik testvérnek hiányzik a karja (balról a 4. lánytestvér), nem hiszem, hogy ennek különösebb jelentősége lenne, mindössze lefelejtette róla. Szinte kivétel nélkül mindenki mosolyog, kivéve a jobbról 3. testvért, aki fiatalabb a rajzolónál és gondolkodott rajta, hogy egyáltalán felrajzolja-e, hiszen már régen látta. Díszítésként szerepel egy házikó. A színek használata most is teljesen

elmaradt, pedig egy vödör színes állt a rendelkezésére. És a végére hagytam a legérdekesebb, legfontosabb dolgokat. Az anya és az apa nem szerepel a képen, hiszen mindketten deviáns életutat választottak maguknak, gyerekeiket hátrahagyva. Természetesen nincsenek együtt, külön folytatták életüket. A kicsiket a nagymama „neveli”, ám nem igazán törődik velük, így a rajzon is valószínűsíthető, hogy ezért nem szerepel.

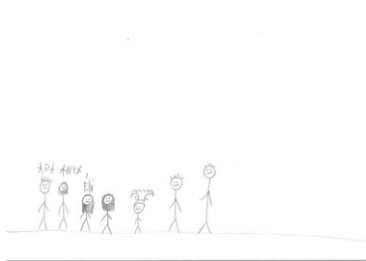

10. ábra 10 éves 9 hónapos lány családraja

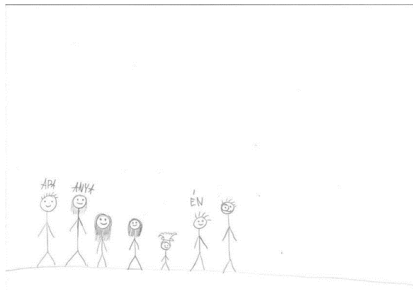
Ennek a lánynak a rajzát azért tartottam érdekesnek, mert bár korához képest visszamaradottnak látszik a rajzintelligencia szintje alapján nagyon beszédes a családraja és egyébként egy olyan lányról beszélünk, aki szépen, vonalmentén tud színezní és más rajza kifejezetten esztétikusra sikerült. Valószínűleg nem sok kedve volt ehhez a feladathoz. A rajzon első ránézésre 5 nőalak és egy férfialak szerepel. Balra az első figura viszont valószínűsíthető, hogy az apa lehet, ő van a legtávolabb a többiektől. Mellette az anya, aki olyan, mintha éppen elkészönné a gyerekektől és menne apa felé. A három egymáshoz közelebb álló lány valószínűleg testvérek és jó viszonyban vannak. Végül pedig nekik háttal állva a kisöccsük, aki látszólag nincs jóban a többiekkel. Ezt a foglalkozások során is tapasztaltam. Az a kisfiú viselkedészavaros és sokszor kerül összetűzésbe a ház lakóival. A rajzon kétféle felfedezést tettem: az egyik az, hogy a lányok

nyitnának a kisöccsük felé, de az nem hajlandó engedni, a másik feltételezésem pedig, hogy az jelenik meg a képen, ahogy „csúfolják” ezt a kisleányt. Ezzel kapcsolatban nem sikerült dűlőre jutnom.

Díszítésként szerepel a lapon a Nap és két felhő, csupán ezekhez használt színeket a lány.

11. ábra 11 éves 3 hónapos lány családrajza

12. ábra 14 éves 8 hónapos fiú családrajza

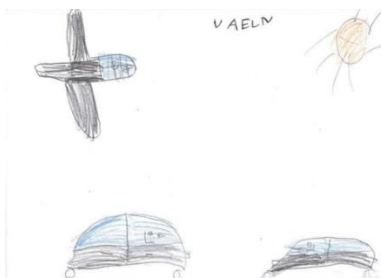
Ennek a két gyereknek azért elemzem együtt a rajzát, mert testvérek és szinte teljesen ugyanolyan rajzot készítettek, pedig nem is egymás mellett ültek, hanem az asztal két végén. Ugyanannyi rajzfelületet használtak fel mind a ketten, szinte ugyanúgy ábrázolták a család tagjait, legfőképpen a legkisebb lánytestvért, akinek haját egy mókás

bohócsapkaként ábrázolták, tehát különös ismertetőjegye ez a kishúguknak. A legelső a rajzon az apa, az utolsó helyen pedig a legidősebb testvér van. Mind a két rajz ritmusos, körülbelül egyforma távolságra állnak egymástól a családtagok és ugyanabban a sorrendben. Egyik rajzon sincs

a családtagokon ruha, pálcikaemberek a szereplők. Némi különbség az emberek megrajzolási irányában (a lány rajzán balra néznek, a fiú rajzán pedig jobbra) és a legidősebb testvér okuláróján fedezhető fel Se díszítőelemet, se színeket nem használtak, pedig rendelkezésükre állt egy vödör színes ceruza is. Fontos tudni a testvérekről, hogy nemrég veszítették el az otthonukat egy jólszituált környéken, amit már soha sem tudnak visszaszerezni. Ez egy nagy trauma és visszaesés a család számára.

3.4. A szabadrajzok elemzése

A szabadrajzok elemzése egy kicsit nehezebb, mint az emberrajz és a családrajz, ugyanis nem igazán találni külön szempontokat értelmezésükhöz. Ezeknek a rajzoknak elemzéséhez segítségül szolgál Vass Zoltán (2013) és Feuer Mária (2000) munkásságai. A legjobban az életkori sajátosságok mentén lehet kielemezni egy-egy szabadrajzot.

13. ábra 7 éves 8 hónapos fiú szabadrajza

Ennek a fiúnak már korábbi rajzában is megjelent a hasonló autóelem. Ezen felül rajzolt még egy repülőt is. A Nap hasonlóképpen helyezkedik el az előzőekhez képest. Viszonylag kevés színt használt, a sárgát, a feketét, és a kékét, ami az átlátszóságot mutatja, ami korának egyik sajátossága. Látszólag őt is foglalkoztatják a járművek, mint minden 7-8 éves normális gyereket, ez a szabadrajzok közül gyakran előforduló téma. Mivel már korábban is lerajzolta, így arra enged következtetni, hogy ez a téma érdekli leginkább most. Korának sajátossága még a horror vacui, azaz az ürességtől való félelem, ám a rajzon még sok üresen hagyott fehér rész látható, így azt gondolom, őt ez még nem érinti.

14. ábra 8 éves 5 hónapos fiú szabadrajza

Ez a fiú azt a címet adta a képnek, hogy „Kislány megy haza az iskolából”. A rajzlapnak csak egy kis részét használta ki. A rajzintelligencia visszamaradása immár teljesen egyértelmű a rajzok alapján. Elégge egyszerű kis rajz, egy házikóval, aminek a közepén egy kis ablak van, tetején kis kéménnyel, amiből csigavonalszerű füst száll ki, egy pici kis szőke figurával, aminek csupán a hajában van egy kis szín, és a korábbi rajzához hasonlóan ez a kislány is „feszít” a képen. A pici napocska is megjelenik, bár alig észrevehető, hogy ott van. Feltevéseim szerint hiába rajzolt kislányt a fiú önábrázolást készített. Úgy látom a rajzán, hogy nagyon kicsinek érzi magát ebben

a világban, talán némi szorongást is vélek felfedezni, de ezek mind csak feltételezések.

15. ábra 9 éves 11 hónapos lány szabadrajza

A kép címe: Egy átlagos rajz. Ennek a lánynak a rajza a korábbi emberrajzhoz képest fejlettebbnek látszik. Szinte az egész lapot kitöltötte, a horror vacui itt megmutatkozik. A felhő mögött megbújó Nap is életkorának sajátossága. A Nap a többi elemhez képest kapta a legrealisztikusabb ábrázolást. A házak majdhogynem egy magasak az autóval, ami a valóságtól távol áll. Rajzában színeket nem használt, amit azért furcsállok, mert a színezőket szépen ki tudja színezni. A házak az utcát jelzik, ahol él, az autóról pedig egy fel nem dolgozott trauma jutott eszembe, amiről foglalkozásaink során beszéltünk.

16. ábra 10 éves 2 hónapos fiú szabadrajza

Ez a rajz tipikus példája lehet a gyermekrajzok esztétikusságát illetően. Ez egy kifejezetten szép rajz, részleteiben gazdag, színekből sem szenved hiányt. Egyszerre realisztikus és fantáziadús a rajz. A rajzlapot, ha nem is teljesen, de megtöltötte, nem lép fel hiányérzet. Ez a fiú rászolgált a kiemelten magas RQ-ra. Az elején egy egeret kezdett el rajzolni, ám meggondolta magát és ez a hóléggallon került végül megrajzolásra. Tematikai

sztereotípiaként megjelenik a Föld bolygó, ami a rajzot nézve indokolatlannak tűnhet, de így teljes a rajz.

17. ábra 11 éves 3 hónapos lány szabadrajza

Ezt a lányt a húsvéti időszak ihlette meg. A lapot csaknem teljes egészében kitöltötte, a horror vacui élesen látszik. A rajz egy nyulat ábrázol, a feje, lába, farka oldalasan van ábrázolva, míg a törzse és mellső mancsai szemből. Látszik, hogy törekedett a realisztikus ábrázolásra, ugyanis a nyuszi szőrzetét próbálta minél szemléletesebbé tenni. Az állat tekintete kifejezetten üresnek tűnik. Némi árnyékolásra való törekvést vélek felfedezni, ami a 11-12 éves korú serdülőket érdekelni szokta.

3.5. Válasz a hipotézisekre

A fenti vizsgálatot a hipotéziseim szerint is kielemezném. Úgy vélem, minden hipotézisem megválaszolásra került.

Az első hipotézisem a következő volt: A hátrányos helyzetű gyermekek nem életkoruknak megfelelő szinten rajzolnak.

Ez a hipotézisem beigazolódottnak látszik. Ez megjelenik a 2. ábrán, 3. ábrán, 7. ábrán, 8. ábrán, 9. ábrán, 10. ábrán és a 14. ábrán is. Ezeknek az ábráknak többségén a gyerekek a színeket is nélkülözték, valamint a díszítettség sem volt jellemző. Általánosságban a lapnak csak egy kisebb részét töltötték ki. Voltak, akiknek egyes rajzaik között lényegbeli különbségeket, eltéréseket véltem felfedezni, ám háromból kettő ezeknél a gyerekeknél visszamaradottságot mutat rajzintelligencia szinten. Egyeseknél személyiségzavarokat láttam megjelenni, de mivel ez nem az én kompetenciám meghatározni így én is csak egy szakember segítségét, véleményét tudnám kikérni a pontosabb elemzés érdekében. Volt egykét gyerek, akinek a családrajza kifejezetten beszédes volt, erre a következő hipotézisemnél térek ki.

A második hipotézisem a következő volt: A gyermekek rajzaiban megjelennek az életkörülményi problémák.

Ez a hipotézis szintén igaznak bizonyult. Ezeket a legjobban a 9. ábra, a 10. ábra és a 15. ábra mutatja be. A legbeszédesebbek a családrajzok voltak, amiken megjelentek a kapcsolatok milyensége elég élesen. Legyen szó testvéri széthúzásról, reakciókról, érzésekről. Beszédes volt, hogy miért nem került fel anya, apa vagy esetleg a nagymama,

amikor a nagymamánál élnek és elméletileg ő neveli a gyerekeket. Megmutatkozott, hogy sokszor a testvéri kapcsolatok sokkal bensősebbek és fontosabbak a szülői kapcsolatoknál. Ezeken a családrajzokon színeket nem is látni, ami számomra jelzésértékű. A harmadik hipotézisem a következő: A hátrányos helyzet abban az esetben nem jelent akadályt rajzfejlődési szempontból, ha folyamatos szakemberi (pl. fejlesztőpedagógus) segítségben részesedik.

A harmadik hipotézisem is bebizonyosodott. Ezeket legjobban az 5. ábra, a 6. ábra, a 16. ábra és a 17. ábra szemlélteti. Ezek a gyerekek a Családok Átmeneti Otthonában tartózkodnak, ahol rendszeresen részesülnek a gyerekek különféle foglalkozásokban. Kapnak korrepetálást, ha kell és kapnak szabadidős foglalkozásokat is. Ezeken a foglalkozásokon kiemelt figyelmet kapnak a különféle eszközök használatának elsajátítása, használata, többféle színezési lehetőség, festési lehetőség áll rendelkezésükre. Egy-két kivételt leszámítva, szinte mindenkinek magasabb volt az RQ-ja, vagyis a rajzintelligencia szintjük. A gyerekek a színeket ismerik, használják is. Utat mernek engedni a kreativitásuknak és törekednek a realisztikus ábrázolásra. Szép, esztétikus rajzok készültek. Ez számomra egy kellemes meglepetés volt és az elemzések alapján született meg bennem ennek a felvetésnek a vizsgálata.

Összegzés

Összegzésként elmondhatom, hogy a céljaimat - hogy rávilágítsak a hátrányos helyzetű gyermekek rajzfejlődés esetleges elmaradottságára, valamint, hogy bizonyítsam, megfelelő segítséggel ez a hátrány kiküszöbölhető - elértem. Bizonyításuk sikeresnek mondható. A rajz, mint önkifejező eszköz, megjelenítheti a

gyermek belső világát, gondolatait és érzéseit. Többek között ezért is választottam ezt a módszert a dolgozatomhoz.

A 7-14 éves, általános iskolás hátrányos helyzetű gyerekeknek csupán egy részét tudtam vizsgálat alá vetni; szám szerint tizenöt gyermek rajzát vettem szemügyre. Minden gyerek három rajzot készített, egy emberrajzot, amit Goodenough-tesztel (1. melléklet), valamint Vass Zoltán (2013) munkássága alapján vizsgáltam; egy családrajzot, ahol a saját családjukat kellett lerajzolniuk, ezt Feuer Mária (2000) szempontjai alapján vizsgáltam; és egy szabadrajzot, amit Feuer Mária (2000) és Vass Zoltán (2013) munkássága, valamint a gyerekek életkori sajátossága szerint elemeztem.

Az a dolgozatban leírt feltételezésem, hogy a körülmények és a környezeti hatások végett nem kapják meg a gyerekek a fejlődésükhöz szükséges megfelelő figyelmet és eszközöket otthon. Esetleg, hogy a környezetben nem érték a tanulás és az ezzel járó dolgok, mint például a rajzolási készség, kézügyesség szükségtelen. Leírtam, hogy azon szerencsés egyének, akik fejlesztésben, korrepetálásban részesülhetnek, egy idő után felzárkóznak, esetenként túl is lépnek társaikon fejlettségi szintben.

Mindezen felvetéseket hipotéziseken keresztül is bizonyítottam. Három hipotézisem volt, amik a következők:

1. A hátrányos helyzetű gyerekek nem életkoruknak megfelelő szinten rajzolnak.
2. A gyerekek rajzaiban megjelennek az életkörülményi problémák.
3. A hátrányos helyzet abban az esetben nem jelent akadályt rajzfejlődési szempontból, ha folyamatos szakemberi (pl. fejlesztőpedagógus) segítségben részesedik.

Ezeket a hipotéziseket ábrákon keresztül mutattam be, az első hipotézisemhez a 2. ábrán, 3. ábrán, 7. ábrán, 8. ábrán, 9. ábrán, 10. ábrán és a 14. ábrán látott rajzok járulnak hozzá.

A második hipotézisemre a 9. ábra, a 10. ábra és a 15. ábra adja a leghitelesebb válaszokat. A harmadik hipotézisemben pedig az 5. ábra, a 6. ábra, a 16. ábra és a 17. ábra az, ami választ nyújt a kérdésekhez.

Ezt a dolgozatot újra és újra átolvasva mindig eszembe jut, hogy mennyi lehetőség lenne még ezekben a rajzokban. A jövőben szívesen készíttetnék kinetikus családrajzot, facsaládrajzot a gyerekekkel, külön-külön, hogy megfelelő mennyiségű idő álljon a rendelkezésünkre ezeknek kibeszélésére és a kérdések feltevésére, megválaszolására.

Nem tudom elégszer hangsúlyozni, hogy a már korábban megemlített szaktekintélyek nélkül nem tudtam volna átfogó képet kapni a gyermekek lélektanáról, rajzuk jelentőségéről. A szakirodalmak egy percig sem untattak, több száz oldalak foglaltak le. Szívem szerint még bővíttem volna tudásukkal a dolgozatomat, ám ennek kellett egy határt szabni.

A gyerekeknek csak megköszönni tudom (és fogom is, a következő foglalkozásokon), hogy hozzájárultak rajzaikkal a munkámhoz, valamint, hogy készségesen segítettek nekem ebben.

IRODALOMJEGYZÉK

1. Andl, H., Kóródi, M., Szűcs, N., & Vég, Á. Z. (2009). Regisztráció, körzethatár, előnyben részesítés. *Esély*, 38-73.
2. Cole, M., & Cole, S. (2001). *Fejldéslélektan*. New York: Osiris Kiadó.
3. Dr. Schmidt, F. (1934.). A gyermekrajzok lélektanáról. *Szülők Lapja*, 3-15.
4. Farokhi, M., & Hashemi, M. (2011.). The Analysis of Children's Drawings: Social, Emotional, Physical, and Psychological aspects. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 2219-2224.
5. Feuer, M. (1989.). Elrontott" családrajzok szerepe a gyermekpszichodiagnosztikában. *Magyar Pszichológiai Szemle*, 370-386.
6. Feuer, M. (2000.). A gyermekrajzok fejlődéslelektana. Budapest: Akadémiai Kiadó.
7. Feuer, M. (2002.). A fírka lélektana. Budapest: Akadémiai Kiadó.
8. Gerő, Z. (2003.). A gyermekrajzok esztétikuma. Budapest: Flaccus Kiadó.
9. Jambrik, M., Posta, S., Erni, I., Csenki, L., Cserép, M., Ábrahám, I., & Pászthy, B. (2022.). A lélekképalkotói és laborvizsgálatai: A projektív tesztek és kérdőívek integrált alkalmazása a gyermek és serdülő pszichodiagnosztikában. *Magyar Pszichológiai Szemle*, 125-139.
10. Mérei, F., & V. Binét, Á. (2006.). *Gyermeklélektan*. Budapest: Medicina Könyvkiadó Zrt.
11. Papp, J. (1997). A hátrányos helyzet értelmezése. *Educatio*, 3-7.

12. Pasqualetti, I. (2012.). Tűzoltó leszel, s katona. Gyermekrajzelemzések. Educatio, 144-151.
13. Vass, Z. (1996.). A projektív rajzok előnyei, problémái és kutatási távlatai. Magyar Pszichológia Szemle, 83-102.
14. Vass, Z. (2001.). A kinetikus családrajz (Kinetic Family Drawings) alkalmazása a pszichodiagnosztikában. Magyar Pszichológiai Szemle, 107-134.
15. Vass, Z. (2013). A rajzvizsgálat pszichodiagnosztikai alapjai. Budapest: Flaccus Kiadó.

EGYÉB FORRÁSOK

Internetes források: Balogh, A. (2011.. április 8.). CsaládiNet.hu.
Forrás: csaladinet.hu:

https://www.csaladinet.hu/hirek/gyerekneveles/kisgyerekek/16323/cs-aladrajzok_elemzese

KSH. (2021. október 31.). Hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek. Forrás: KSH:
<https://www.ksh.hu/sdg/1-22-sdg-1.html>

Jogszabályok: 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról. (2023.

március 30.). Forrás: Jogtár:
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99700031.tv>

Mozgó Fanni Rita: Egészséges életmód megalapozása óvodás korban az atlétika mozgásanyagának felhasználásával a nyári táborok programjában

I. Elméleti bevezető

„Egy magocska jó helyre ültetve, megfelelően táplálva sudár fává terebélyesedhet, rossz körülmények közt pedig csenevész bokrocska marad.”

Szendi Gábor

A fenti idézet egy gyermek nevelésére fordítva rendkívül hasznos információ lehet mindenkinek. Ha a gyermeket sikeres emberré neveljük, minden pozitív és negatív értéket figyelembe kell vennünk. Fontosnak tartom, hogy a gyermekek megfelelő szociális háttérrel kapjanak már kisgyermekkoruktól kezdve egészen fiatal felnőttkorig. Én egy elég hátrányos helyzetben élő emberek, gyerekek környezetében éltem a gyerekkoromat és rengeteg példát láttam arra, hogy mi történik akkor, ha a szülők nem veszik komolyan a gyermek igényeit, nem tudják olyan szinten fejleszteni a gyermek képességeit, mint az megfelelő lenne, ezáltal a gyerek nem tanul meg társaságban viselkedni, nem lesz népszerű társai körében, esetleg lemaradásai lesznek különböző funkciók tekintetében a kortársakhoz képest. Ezzel a problémával a gyerek felnőtt korban sem fog tudni megküzdeni. Erre a problémára lenne tökéletes megoldás az, ha a gyereket miután óvodába kerül, szülők nyitottak lennének az óvodai táborokra, napközis táborokra, különféle óvodai programokra és engedné, hogy

a gyermek megfelelő szociális háttérrel alakítson ki magának. Ebben persze a nevelési intézmények is meghatározó szerepet játszanak, például képesek-e egy ilyen tábort szervezni, elég optimálisak-e hozzá körülmények, illetve a gyerekek aktivitása milyen erős. Nem javasolt rögtön huzamosabb időre, akár egy hétre vinni a gyerekeket, hiszen óvodás korban valószínűleg még nem volt ilyen sok időt távol a szüleitől és nem biztos, hogy a gyermek felhőtlenül érezné magát, hogy, bármennyire is szeret óvodába járni. Engem anyukám elengedett, 12 éves voltam és mondanom sem kell, rossz élmény volt hiszen akkor voltam először távol a szüleimtől, azelőtt egyáltalán nem volt jellemző, talán ez volt a probléma. Ezért először napközis táborral kezdeném, ahol a gyerekek szülőkkel együtt élhetnék át ezt az élményt, és a mindennapi rutinon felül játékos, fejlesztő programokon vennének részt. Ezzel a gyermek meglátja, milyen lehetőségei vannak, és számára is világossá válik, hogy talán jó hatással is van rá. A szülők sokszor féltik a gyermeket ezáltal nem is nagyon engedik őket, másrészt pedig a hiány, ami miatt a gyermek kimarad ezekből az, hogy a szülőknek nincs megfelelő anyagi egzisztencia, és annak a felismerése is hiányzik, hogy mi mindentől szakítja el gyermekét. Témámat azért is tartom fontosnak, mert én magam is sportoltam egészen hét éves koromtól, és nagyon jó hatással volt rám az életem minden területén. Igaz, én ritmikus gimnasztikáztam egészen 9 évig, de emellett számos más területen is helyt álltunk, köztük az atlétikai sportágban is. Mellékág volt, mégis rengeteg mindent kaptam ezektől a mozgásformáktól, mind az állóképességet, türelmet, fizikai fejlődést, gyorsaságot, erősséget. Amikor egy gyermek elkezdi ezeket gyakorolni, ha nem is versenyszinten, de már akkor is fejlődés indul a testben, lélekben egyaránt. Fontosnak tartom, hogy a megfelelő étrend mellett, sport is szerepet játsszon az életében, hiszen a gyermekek hajlamosak az elhízásra, az pedig hosszú távon egészségkárosító tényező.

1.1 Téma meghatározása:

Témám nem más, mint az Egészséges életmód megalapozása óvodás korban az atlétika mozgásanyagának felhasználásával a nyári táborok programjában Kicsit összetett, tudom, talán fel is merül a kérdés, hogy miként fut össze az óvoda, a tábor és az atlétika. Ez az, amit szeretnék bizonyítani, hogy igenis el kell kezdeni óvodáskorban vagy talán hamarabb a sportolást, illetve elsősorban az, hogy a gyermek egészségesen éljen, egészségesen fejlődjön, minden adott legyen ahhoz, hogy amikor sportágot kell esetleg választania, akkor már céltudatosan tudja eldönteni mi neki a legjobb.

Itt szeretnék nagyobb hangsúlyt fektetni arra, hogy miért az atlétikát jelöltem ki a lehető legjobb alapsportágnak.

Tudjuk, hogy az atlétika nagyon széleskörű sportág, sok olyan elem, gyakorlat, mozgásforma, is szerepel benne, amely segíti a gyermek fejlődését. Az atlétikát lehet játékos formában is végezni, például a homokba ugrást felvezetni játékkal. Melyik az az óvoda, aki nem imádná, hogy ugrálhat a homokban társaival?

A futást, mint versenyszámot rengeteg formában lehet végezni: fogócska, váltóverseny, fogócska eszközzel, satöbbi.

A tábor szerintem az egyik legjobb olyan hely, lehetőség, ahol a gyermek tanul egyrészt önállóságot, bátorságot, türelmet, új dolgokat. Emellett barátokat szerez, illemt tanul, kialakítható egy másfajta napirend, és nem utolsó sorban a gyerekek a beilleszkedés a későbbiekben sokkal jobban fog menni, mint egy olyan gyermeknek, aki sosem volt idegenek között, távol a szüleitől.

1.2 Témaválasztás indoklása:

Ezt a témát azért választottam, mert egyrészt fontosnak tartom, hogy a gyerekek időben kezdjenek el szocializálódni amihez egy tábor tökéletes kezdés, másrészt viszont ehhez fel kell mérni azt, hogy erre a gyerekek és a szülők mennyire nyitottak. Miután ezt sikerül megállapítani, remélhetőleg kimutatható lesz, hogy egy gyermeknek szüksége van a vele egy korú gyermekek társaságára, fejlődésére, az időben elkezdett önállóságra. Ha a gyereket elzárjuk ettől a lehetőségtől, nagyon rosszat teszünk vele, hiszen ez a 'tudat' végig kíséri az életben. Nehezebben fog alkalmazkodni az életben bármihez, nehezebben fog barátkozni, beilleszkedni, illetve a neki megfelelő utat járni.

Számtalan olyan szülőt látok, akik elkövetik a túlféltés hibáját, ezáltal a gyermek szociálisan nem fejlődik, elzárja gyermekét a többi gyerektől, és a legnagyobb probléma ezzel kapcsolatban pedig az, hogy észre sem veszi mit csinál a gyermekkel.

Ezért kutatok ebben a témában, hogy lássam a számokat és bemutathassam ezeket.

II. Óvodás korú gyermekek kapcsolata a testmozgással, a nyári táborokkal.

2.1 3-6 éves gyermekek mozgáskultúrája

Olyan szakemberek könyveit olvastam, akiknek az a munkájuk, hogy óvodáskorú gyermekek testi fejlődésével, motorikus képességeikkel, mozgásigényükkel foglalkoznak.

Elsősorban a 3-6 éves gyermekek biológiai fejlődését mutatja be, emellett pszichés és szociális fejlődésével foglalkoznak. Bakonyi Ferenc (1981) könyvét olvastam, amely magába foglalja azokat az

óvodáskori tevékenységeket, melyekkel felméri, miként és hogyan változnak a gyerekek.

Elmondja, hogy kutatásokat végeznek azért, hogy megnézzék a magyar óvodákban milyen képességű gyermekek vannak.

Régen is és most is nagyon fontos szerepet játszott a gyermek életében az óvoda. Az óvodai nevelés meghatározó lehet a gyermek életében már onnantól, hogy átlépi az óvoda ajtaját. Emellett az is, hogy a szülők hogyan foglalkoznak a gyermekkel miket lát a felmenőitől. Egy gyermek folyamatos átalakuláson megy keresztül. Fent említett átalakulásból a biológiaiit venném elsőnek vizsgálat alá, hiszen amikor egy gyermek nőni kezd, a belső idegrendszer érési folyamata és ezzel együtt a mozgásfejlődés is átalakul. Az óvodai nevelés célja az óvodáskorúak harmonikus fejlődésének elősegítése. A gyermek 3-6 éves korban, elkezd beszélni, járni segítség nélkül, egyre több dolog érdekli, egyre több dolgot ér el, és jóval több dologra kíváncsi. A külsejük is megváltozik, hajuk, testtartásuk. Ide való az az idézet is, hogy: 'Úgy nő, mint a gomba'. A kommunikációs eszköz az egyik legfontosabb a gyermek fejlődésében, ezzel megjelennek újabb mozgások, mint a futás, járás, kúszásmászás, egyensúly és az ugrálás is, amit megint csak tudunk kötni az atlétikai mozgásforma kialakításához.

A mozgásfejlődést három síkra oszthatjuk:

- Mozgásformák egy a mozgáskészség fejlődése.
- Kondicionális képességek fejlődése.
- Koordinációs képességek fejlődése.

A gyermek a második és a harmadik éveiben jelennek meg és stabilizálódnak azok a gyakorlatok, amit még akkor nem nevezhetünk mozgásformának. Ebben az időben a fel-és le mászás, az ugrálás, az utánlépések, a dobások, a lendítés játszik szerepet. 3 éves korára

kialakul nála, hogy hogyan fogunk meg tárgyakat, mi történik, ha behajlítja, kinyújtja a kezét, illetve képes lehet labdába is rúgni némi segítséggel.

Az óvodásoknál három szempontot veszünk figyelembe a mozgásfejlődésben:

- Teljesítményjavulás
- Ismert mozgások és azok kombinációi.
- javul a mozgásminőség is.

A jelentős változás 5-6 éves korban látszik, hiszen addigra már a koordinációs képességek is fejlődnek, illetve az egyensúlyérzék is jelentősen javul. Ebben a korban egyedivé válik a mozgás, a járás, a futás, javul a teljesítmény. Fejlődik ilyenkor a beszédmozgás, a motorikus mozgás és a kéz/láb mozdulatok is. Ahhoz, hogy minden adott legyen a koordináció kialakulásához, kellene az alapok, melyek a következők:

- Ritmuskészség,
- egyensúlyozás képesség,
- térbeli tájékozódás,
- a testhelyzet megváltozásának érzékelése.

Meghatározó a motoros funkciók fejlődésében a perceptuális (érzékelő) funkciók, ami a fogalmi gondolkodás előfeltételének felel meg. Ez az óvodáskorban elkezdődik, és 5-6 éves korban is folyamatosan jelen van, amit a gyermek annak tud be, hogy ez neki az öröm, maga az élet.

Ferenc, Bakonyi. A 3-6 éves óvodások testi fejlődése, fizikai erőnléte és motorikus szintje. Testnevelési és Sporttudományos Tanács, 1981

2.1.1 Az óvodások korosztályának mindennapi mozgáselemzése

Az óvoda az a hely, ahol a gyermek fejlődése a legfontosabb. A nevelésben fontos szerepet játszik, amely a mai világban már szinte nélkülözhetetlen. Amikor a gyermeket óvodába írjuk, reménykedünk, hogy minden olyan dolgot megkap, amire ebben az időben szüksége van. Otthon is nyilván megkapja, viszont az igazi nevelést az óvodában kell megkapnia. Fejlődnek a szociális, biológiai és pszichológiai értékeik. Mindezeket a legjobban gyakorolni programokkal lehet, mindig le kell foglalni a gyermeket, olyan játékokat szervezni, amivel szolgálni lehet a fejlődését ezekben a kérdésekben. Ennek a segítségével azt is elérjük, hogy a gyermek szociális, testi, lelki jólétét biztosítjuk. Más az, amikor otthon a szülő foglalkozik a gyermekkel és más az amikor az óvodában kortársaival együtt teheti mindezt. Kortársaival minden könnyebbnek tűnhet, és az sem utolsó, hogy sírást is lehet kezelni, mert a kortársai előtt nehezebben fog hisztizni. Az óvodai nevelés egy komplex folyamat, mert 3-6 éves korban vagy esetleg 3-5 éves korban a gyermek mindene a mozgás, ezzel fog környezetéről tudomást szerezni, ennek a segítségével fogja érzékelni a körülötte lévő dolgokat, és ezzel fog teljesen lelki és testi egyensúlyt is kapni. A mozgásfejlődés több szempont szerint nézhető, ami megmutatja a gyermek életének különböző fejlődési szakaszait, illetve azt, hogyan hat rá.

Az értelmi képességek fejlődésének hatása:

- Mozgásos játékok, térbeli elhelyezkedés, vizuális memória fejlesztése - tér irányok, olyan játékok, ahol különböző formákat lát, pakol.
- testrészek megismertetése
- tárgyak, élőlények megnevezése, mozgásaik megfigyeltetése.

Szociális képesség fejlődésének hatásai:

- Az „éntudat kialakítása, „szociális én” erősítése
- mozgásgyakorlás a társaival együtt segíthet kiszélesíteni a kapcsolatot
- A csapatgyakorlat megmutatja, hogyan kell alkalmazkodni, együtt dolgozni, talán figyelni a másokra.
- A viselkedésminta eltanulása, ami lehet pozitív és más, mint amit otthonról hoz.
- nem utolsó sorban, a versenyfeladatoknál megélhetik a kudarc érzését és a siker érzését, illetve az empátia fogalmát is.

Mozgásfejlődés fő feladata az óvodában:

- A rendszeres mozgás fenntarthatja az érdeklődését, ami később átalakulhat sportélet gyakorlásává.
- A mozgás öröme, az új dolgok megismerése, megszerettetése
- A mozgással egy egészséges élet kialakítása
- Koordinációs, kondicionális erőnlét fejlesztése.
- Mozgáson keresztül az értelmi, érzelmi struktúrák képességének kialakítása.

Mozgásos koordinációt taníthatunk a gyermekeknek úgy is, hogy közben játékos formában vezetjük fel azt. Nagyon sok népi játékot belehet vinni a délutáni foglalkozásokba, például mondókát, táncos lépéseket, körben állva egymás kezét fogva rengeteg mindent tanulhatnak a gyermekek, eközben pedig jól szórakoznak. Illetve itt is közbelép az, hogy tudat alatt erősödik a csapatmunka, a viselkedés, a fejlődés. Ezenkívül:

- fejlődik a keringési rendszer,
- az izomzat teherbíró képessége növekedik,

- a csontozat erősödik,
- fejlődik a légzési rendszer,
- az immunrendszer erősödik, növekszik a regenerálódóképesség.

Azért is támogatom ezt a fajta mozgást, mert eközben nem csak a testmozgás és a szórakozás a lényeg, hanem nagyon jól tudjuk a ritmusérzékét is javítani. Hallottunk már olyanról, hogy valakinek nincsen ritmusérzéke és talán sosem alakul ki nála. Ezekre a problémákra megfelelőek ezek a gyakorlatok, hiszen amikor kéz a kézben körbe-körbe járunk, akkor az óvónénit követve léphetünk ritmusra, mutogathatunk ritmusra, és egy idő után, ha nem is megy tökéletesen, tudunk haladni a többiekkel. A gyermek nagyon könnyen tanul, hamar felveszi a 'ritmust'. Az is fontos tényező, hogy a mondóka gyakorlása közben, a beszédképesség is javul.

Szemléltetném egy mondókéval amire gondolok:

'Egyszer volt egy kemence, (karkörzés) Bele bújt a kis Bence,
(helyben járás)

Kormos volt a kemence, (tenyérrel körzés a test előtt)

Fekete lett a kis Bence. (Arc simogatása) '

'A kisgyermek életében az érzékelés, tehát a látás, hallás, ízlelés, szaglás, tapintás örömei jelentik azt az információszerzési utat, amellyel a világ dolgairól és az őt körülvevő emberekről értesül. A hallás örömeit érdemes ritmussal és dallammal bővíteni, hiszen a kisgyermek a mozgásokat eleinte a beszéddel kapcsolják össze. A beszédfejlődést a mozgás serkenti. A gyermekverseknek és mondókáknak sokszor varázsige jellege van. Ezek a versek tisztán mutatják be az életfa-rendet, hármasságot. Mialatt a vigyázó mondja

a mondókákat, együtt játszik a gyermekkel, így a gyermek játszótársa lesz. A versikékkel, mondókákkal beszélgettek és játszottak a régi magyar asszonyok a gyerekekkel a mindennapi dajkálgatás, öltöztetés, fürdés közben.'

'A ritmusosság iskolázza a gyermek érzelmeit, pontos és mértéktartó kifejezésre ösztönöz. Fejleszti a nyelvi-, matematikai-, geometriai-, rajzkészséget. Mondókák mondása alatt a gyermek mozog, felveszi a mondóka ritmusát. A pörgés és forgás a régi sámánisztikus szertartások része volt, így került révületbe a táncoló. (a szél, amely fűjt, volt a szellemi erő, a harmat pedig a megtermékenyítés cseppje). A testi és érzelmi alapoknak tisztának és biztosnak kell lenniük. Ezért nélkülözhetetlenek a századok alatt a tisztává, tömörre csiszolódott mondókák, népdalok szövegei és az énekes játékok. A kisgyermek mozgás és beszéde játék. Csak a sokat és jól játszó gyerek tud majd jól és elmélyülten gondolkodni. A régiek úgy tartották' (Dr. Ranschburg 1998.)

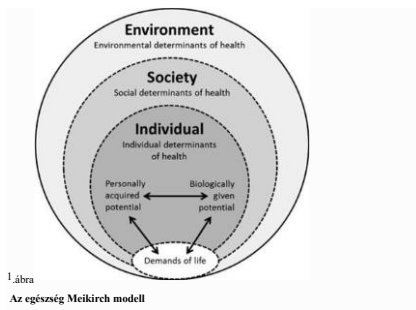
A biológiailag adott és személyesen megszerzett képességek nem oszlanak meg testre és elmére. Bár a biológiailag adott potenciál tükröződik az egyén szomatikus felépítésében, a személyesen szerzett potenciál számos aspektusa is a testben található. Azok az egyének, akik fizikailag aktívak voltak a felnőtté válás során, sportosabb mozgásszervi rendszereket fejlesztenek ki, mint azok, akik fiatakként többnyire könyveket olvastak vagy számítógéppel játszottak. Ebben és sok más példában a személyesen megszerzett potenciálok különbségeit anatómiai és fiziológiai különbségekként fejezik ki.

Az egészség társadalmi meghatározói

A kutatások azt mutatják, hogy a jobb társadalmi elkötelezettség, a kollektív hatékonyság és a bizalom jobb egészségügyi eredményekkel jár. A társadalmi tényezők pozitívak vagy negatívak lehetnek az emberek jólétére nézve, többek között azáltal, hogy fokozzák vagy gátolják potenciáljuk fejlődését, és befolyásolják az élet igényeit és az

egyének számára ezen igények kielégítéséhez rendelkezésre álló erőforrásokat. Wilkinson és Pickett megállapította, hogy az emberek egészsége jobb azokban az országokban, ahol kisebb a jövedelmi egyenlőtlenség. A világ számos részén a szegénység, az életkörülmények és a munkakörülmények korlátozzák az emberek egészségét. A WHO Egészségügyi Társadalmi Meghatározó Tényezőkkel Foglalkozó Bizottsága arra a következtetésre jutott:

A szegények rossz egészségi állapota, az országokon belüli egészség társadalmi gradiense és az országok közötti jelentős egészségügyi egyenlőtlenségek... a hatalom, a jövedelem, az árak és a szolgáltatások egyenlőtlen elosztása okozza globálisan és nemzeti szinten

The Meikrich Model of Health: Health occurs when individuals use their biologically given and personally acquired potentials to manage the demands of life in a way that promotes wellbeing. This process continues throughout life and is embedded within related social and environmental determinants of health. Health is constituted by all three dimensions – individual, social, and environmental determinants of health.

Fordítása: Az egészség Meikrich modellje: Az egészség akkor következik be, amikor az egyének biológiailag adott és személyesen megszerzett potenciáljukat arra használják, hogy az élet igényeit a jólét előmozdításával kezeljék. Ez a folyamat egész életen át

folytatódik, és beágyazódik az egészség kapcsolódó társadalmi és környezeti meghatározóiba. Az egészséget mindhárom dimenzió alkotja - az egészség egyéni, társadalmi és környezeti meghatározói.

Bircher, Johannes, and Shyama Kuruvilla. "Defining health by addressing individual, social, and environmental determinants: new opportunities for health care and public health." *Journal of public health policy* 35 (2014): 363-386.

A fent említett pár sor igazolja azt a feltevésemet, hogy sokkal nehezebben kap lehetőséget egy olyan közeg az egészséges életre, a sportolásra, vagy esetleg gyermekkorban elkezdni sportolni, ahol például mélyszegénység van jelen, vagy a szülők nem elég nyitottak erre az életre, mert ők sem sportoltak életük során hosszútávon.

Azt is bizonyítja, hogy ha a szülők a maguk-és gyermekük egészsége érdekében több időt fordít a sportolásra, illetve az egészséges életmód gyakorlására, önmagukra és a társadalomra is pozitív hatást mér.

Egy következő idézet az egészségtudat folyamatának automatizációjára vonatkozatható: For children, adolescents, and families schools and communities play a crucial part in supporting personal maturation and development of knowledge and skills. In adulthood, the development of potentials may slow down, but can increase throughout life provided an individual intends to and is able to actively promote her or his development, and lives in a health-enhancing social context. (Bircher J., Kuruvilla S. 2014, 372.o.)

Lefordítás: A gyermekek, serdülők és családok számára az iskolák és közösségek (jelen esetben az óvoda közege is) döntő szerepet játszanak a személyes érettség, valamint a tudás és készségek fejlesztésének támogatásában, kialakításában. Felnőttkorban a potenciálok kibontakozása lelassulhat, de egész életében növekedhet, ha az egyén aktívan kívánja és képes is elősegíteni fejlődését, egészségjavító társadalmi környezetben él.

2.2 Az atlétikai mozgásanyag ismertetése

Az atlétika számos sportág alapját magába foglalja, mint például a labdajátékok során is az ugró, futó, dobó mozgások megjelenését figyelhetjük meg. Az atlétika mozgásanyaga az ember természetes mozgásaiból áll, ezáltal könnyű elsajátítani a mozgásformait: gyaloglás, ugrás, futás, dobás. Mindezek sokoldalúsága nagyfokú motivációt jelent gyermekek számára, hiszen magába foglalja az ember mindennapi mozgásformáját. Egészen fiatal kortól oktatható az imént felsorolt jellemzői miatt, mindemellett nagymértékben fejleszti a motorosképeességeket. Az atlétika mozgásformái arányosan és sokoldalúan képzik a testet, főleg, ha már gyermekkorban elkezdődik a folyamat gyakorlása. Ezáltal bármely sportágban hatékonyabb fejlődés érhető el, ha jól felépített atlétikai alapokkal rendelkezik az egyén.

2.2.1 Az atlétika jelentősége, szélesköre

Az atlétika széleskörének bizonyítását az alábbiak igazolják: a gyorsaság, erő, állóképesség, megnyilvánulási formái, az atlétikai dobásokkal, ugrásokkal, futásokkal, magasfokon fejleszthetők. Számos gyakorlat szükséges ahhoz, hogy különböző képességek fejlődjenek. Például a rajtgyakorlatok a reakcióidőt, a hosszútávú futások az állóképességet, a sprintfutások a gyorsaságot, az ugrások és dobások az erőt, állóképességet, gyors erőt, számos izomcsoport erejét fejlesztik. Jelentősen fejleszti továbbá a koordinációs képességeket is. A futóiskolák a ritmusképességet és

mozgásszabályozási, mozgásvezérlési képességet javítják. A térbeli tájékozódó képességet és a kinezteízist a dobások, dobóiskolai feladatok –ugrások, ugróiskolai feladatok- valamint a távolságbecslést és az iramérzékét egyaránt fejlesztik.

Az ugrásokat, dobásokat az atlétika „ügyességi” számainak is nevezik. Mindezek összetett koordinációs képességet nagymértékben fejlesztek. Az atlétika széleskörét továbbá az is bizonyítja, hogy mozgásanyagának oktatására minden évszakban van lehetőség, nem szezonális az oktatása. Ősszel és tavasszal a szabadban számos atlétikai versenyszám, illetve mozgásforma gyakorlására van lehetőség, továbbá az atlétikus képességek fejlesztésére. Télen tornatermi körülmények között lehetőség nyílik a terematlétikai számok gyakorlására. Az atlétikai sportág azért is jó, mert kevés szerigénye van, ezáltal minden iskolában megvalósítható, emellett nagy létszámú csoportokban, mint egy osztály hatékonyan oktatható.

A gyermekek szocializációját segítik a csapatversenyek, csapatbajnokságok, versenyek. Hiszen a küzdeni akarás és a győzelem elérése, ezen motiváció hozzásegíti őket a mindennapos élethez.

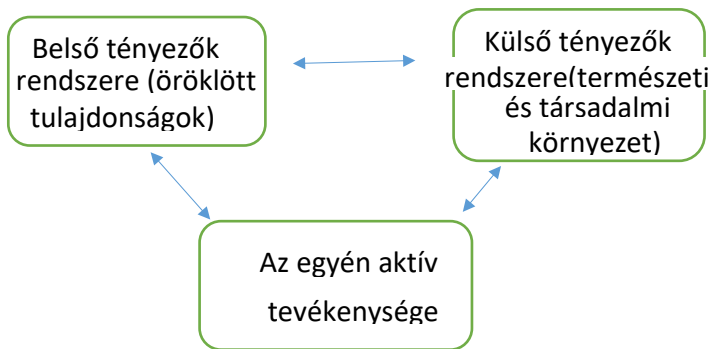
Összességében az atlétika változatos mozgásanyaga segíti a mozgás megszerettetését, a rendszeres mozgás bevezetését. Alá támasztja, hogy minél hamarabb kezdünk el sportolni, annál több jótékonyhatását vehetjük észre magunkon. Gyermekkorban, ha elkezdünk egyfajta mozgásformát végezni, nagy eséllyel a szervezet hozzá szokik, és felnőtt korunkban sem fogunk elfáradni, elhízni, nem lesznek egészségügyi problémáink, és a bőrünkre, testünkre is nagyon pozitív hatással bír a rendszeres mozgás. Mint a könyv is említi, az atlétikai a mindennapi mozgásunkat mutatja be, ezért is jó, illetve könnyű végezni. Saját véleményem szerint, tanítsuk a gyermeket már gyermekkorban a mozgás gyakorlására, éadjuk el, hogy szeressen sportolni! Sándor, Béres, Seres János, and Szalay Gábor. "Atlétika." Eszterházy Károly Főiskola Sporttudományi Intézet, Eger (2015).

2.2.2 A sport szerepe a személyiségfejlődésben:

A személyiségfejlődésben két fontos tényező játszik szerepet, külső és a belső tényezők, melyek együttesen járulnak hozzá az egyén fejlődéséhez. Ez a sportban is megfigyelhető, hiszen két elemre tudjuk osztani, -indirekt, -direkt módon.

Indirekt: szocializáció, társadalmi minta

Direkt: nevelés, családi példa

2. ábra. A személyiség fejlődését meghatározó tényezők rendszere (Forrás: Király és Szakály, 2011. 3.)

A 20. század közepétől egyre inkább központi kutatási téma lett a fizikai aktivitás személyiségre gyakorolt hatása (Conzelmann és Schmidt, 2020).

A sport erősen befolyásolja a személyiségünk fejlődését, sportolás közben az ember mentális, fizikai állapota megváltozik a mindennapi életben lévő állapothoz képest.

A sport személyiségfejlesztő hatásai:

- az egyén kitartása, túróképessége, akarta magas szinten nő rendszeresen mozgás hatására.
- önfegyelem, szorgalom erősödik.

Személyes tapasztalat, edzőm és egyben a testneveléstanárom mondta, hogy nem minden gyereknek jelent ugyanaz a sport örömet, fejlődést. Van, akinek egyáltalán nem sikerül elsajátítania a sport szépségeit, ez annak is köszönhető nagyrészt, hogy nem kezdődött el a folyamat időben. Amennyiben a gyermeket kisgyermek korában "rákényszerítjük" a mozgásra, később sokkal könnyebb feladatunk lesz, hiszen érdekes lesz számára a társaival együtt a mozgásgyakorlás. Amikor a gyermek óvodás, játékos feladatokkal tudjuk a figyelmét lekötöni. Ezzel már elérjük, hogy szeresse a mozgást. Fontosnak tartom óvodában elkezdni, mert ha ez sikerül, akkor a gyermek a későbbiekben is szívesen fogja gyakorolni a sportolást. Úgy értem ezt, hogy amikor egy gyerek bekerül óvodába, hatalmas a mozgásigénye, imádnak szaladgálni, futni, kúszni-mászni. Nagyon sok függ attól, hogy az Őket szemlélő felnőttek mennyire hagyják nekik ezt a fajta kiteljesedést. Lényeges a megfelelő motiváció, a mozgásra való inspiráló, biztonságos környezet akár a csoportszobában akár kint az udvaron. Amint a gyermek nem érzi magát biztonságban a mozgásgyakorlása következtében, félni fog és kialakul benne egy negatív érzés. Ezzel együtt, mint említettem, fontos, hogyan állnak ehhez a szülők, vagy épp az óvónő. Figyelembe kell vennünk, hogy a gyermek mindent eltanul, ami ebben a korban szerepet játszik az életében. Eltanulja, hogy a felnőttek miként viselkednek egymással, mennyire toleránsak egymással, illetve mi az, amit szabad és mi az, amit nem. Ezt tekinti a szakirodalom

mintakövetésnek. Így gyarapszik a viselkedésrepertoárja a gyermeknek.

Ahogy egyre nagyobbak lesznek, kisgyermekből gyermek lesz, elindul az iskolás folyamat, - amit második szocializációs szintérnek nevezünk- és ekkor a gyermek személyisége is lassan kialakul. Fontos, hogy a gyermek mit látott, mit tapasztalt eddigi élete során szüleitől, társaitól vagy az Őt körülvevő felnőttektől.

Saját véleményem szerint itt van az a pont, amikor el kell kezdeni a gyermek életébe bevezetni a sportolást. Célszerű olyan iskolába iratni, ahol gyakorolnak olyan sportágat amire szeretnénk jártni a gyermekünket, bár az is sokszor előfordul, hogy iskola után végzi az adott mozgásformát.

Mint, már említettem, nagyon fontos, hogy a szülőktől milyen neveltetést kap a gyermek, milyen sportolási szokásai vannak a szülőknek, miként tudja elsajátítani azokat a gyerekek.

Személyes tapasztalatomat osztanám meg. Az én szüleim nem voltak sportolók, sosem gyakorolták a sport mozgásanyagát, sőt, a családból sem tudnék kiemelni senkit, akit sportolónak mondhatnék. Amikor bekerültem első osztályba, volt egy testnevelés tanárom, akinek az élete értelme a sport volt, és minden tudását átadta nekünk. Nem volt választásom, mert onnantól, hogy az ember elkezd, nincs megállás, egy idő után észre sem vesszük, és mindennapos rutin lesz a testnevelése. Ezáltal magabiztosságot kapunk, és a személyiségünk is pozitív irányba fog változni. A sport hat az önértékelésünkre, akarati funkciók teljesítményhez való viszonyunkra, és más számos pszichológiai faktorra.

3.ábra A személyiségfejlesztés színtereinek kapcsolata

A képen látható ábra egy személyiségfejlődés mintája, amely azt mutatja be, hogyan hat ránk a születéstől a halálunkig a testmozgás. Az elsődleges nevelési színtér a család, mely a gyermekben kialakítja az elvárásokat, normákat, szabályokat. Melyeket a család életvitele, életmódja, környezete határoz meg. Ezt követően az első intézményesített nevelési színtér az óvoda, ahol a szakmai végzettséggel rendelkező óvodapedagógus irányításával jön létre a 3-7 éves korú gyermek személyiségfejlesztése. Ez már tervszerű, tudatos fejlesztési tevékenység. Itt már megjelenik számos mozgásfejlesztő program, mely szomatikus és testi neveléssel fejleszti a gyermeket, például tánc, ovifoci, úszásoktatás.

Mint az ábra mutatja a hosszú életet, egészséges gyermekkort, rendszeres mozgást és érett gondolkodású fiatal felnőttek lehetünk, illetve egészséges dolgozó emberek. Nem mellesleg aki egész életében sportolt, annak az öregedés is később jelentkezik, a fájdalom, ami esetleg egy vele egykorú-nem sportolónál- általában 40éves kortól jelen van, az adott esetben később jelentkezik.

2.3 A nyári sport táborok módszertana

2.3.1. A táboroztatás és a sport pozitív hatása a gyermek személyiségfejlődésében

Általában, amikor táboroztatásról van szó, a szülők elsősorban megijednek, hogy gyermeküket egyedül, szülői felügyeletük nélkül kell hagyniuk a tábor ideje alatt. Ez a félelem a bizalomhiány miatt lehet nagyrészt, illetve azért, mert az egzisztencia nem éppen úgy áll, hogy megengedhessék maguknak, hogy egy tehetősebb táborba küldjék a gyermeket. Illetve még az is fontos tényező, hogy a táborok pozitív hatásait nem ismerik, nem tudják, hogy a gyermeknek igenis szüksége van ezekre a programokra, a szülőktől külön töltött időre és arra, hogy társaikkal összezárva együtt fejlődhessenek különböző területeken. Amikor a gyermek eléri a 3-5 életévet, minden, amit a környezetéből eszmél, hatással lesz rá a későbbiekben. Fontos, hogy milyen példát kap, fontos, hogy miként éli meg az örömeket, a csalódásokat, a képzetait az életről. Egy gyermek könnyebben mozog hasonló gyermekek körében, nyitottabbá, bátrabbá válik. Például olyan dolgot, mozgást, játékot, amit eddig nem próbált ki esetleg félt tőle, társai segítségével megtanulhat. Ilyenkor előfordul az is, hogy a sírás, a dacolás is kevesebb lesz, hiszen látja, hogy társai nem sírnak, ezáltal rosszul fogja magát érezni egy hiszti közben. Az viszont igaz, hogy ilyen táborok esetében hatalmas figyelemmel kell lenni a kicsik felé, mert igaz, hogy bátrak, vakmerőek és szinte még gyermekek, ennek negatív oldala is lehet. El kell kerülni minden lehetséges balesetet, megfelelő szakemberekre van szükség.

Ilyen idős korban a gyermeki világ fantasztikus. Mindent játéknak érznek, minden, amit a szem lát és a kéz érez érdekli őket. Imádnak új dolgokat felfedezni, és a finommotorikai érzékek folyamatosan fejlődnek. A tábor ideje alatt fontos, hogy olyan programokat

szervezzünk, amely a célcsoport korának, igényeinek, fejlődéseinek, biztonságának megfelelő legyen.

Sporttábor esetében a biztonság még inkább fontos tényező, főleg akkor, ha kisgyermekről van szó. Említettem, hogy a szülők bizalomhiánya miatt jut el kevés gyerek sporttáborba, viszont ezt úgy lehet teljes mértékben kivitelezni, hogy az óvónők és a szülők ismerik egymást jó kapcsolatot létesítenek.

Az óvoda, iskola, táborok leginkább azt a célt szolgálják, hogy a gyermek szocializációs készsége fejlődésnek induljon. Beszéltem már a pozitív hatásokról, számos tényezőt ismerünk:

- Szocializálódás
- Egészségnevelés
- Napi rutin kialakítása
- Finommotorikai érzékelés
- Fejlődés
- Ismerkedés
- Sport megszerettetése
- Természet számos szépségeinek megismerése
- Önállósodás kezdete

Ezek mind-mind olyan tényezők, melyeket a gyermek hamarabb tanul meg kortársaival, mint otthon az anyukájával. Az egészségnevelés a gyermek egész életet meghatározó tevékenység. Amit kicsiként megtanul, végig kíséri életet, ezek a dolgok lesznek neki az elődlegesek. Ezt a fajta nevelést tehetjük az étkezéssel, a sportolással, az egészséges napi rutinok kialakításával, egyfajta napirenddel, amit a gyermek megtanul és sikeres felnőtté válik.

Mint már említettem, a gyermeknek ebben a korban minden dolog, történés, észlelés egy újdonság, móka, élvezet. Folyamatos kapcsolatban lesz a dolgok felfedezésével és egy tábor pont ezeket a felfedezéseket adhatja meg nekik, hiszen a tábor segítségével idegen helyekre juthat el, olyan természeti környezetben találhatja magát, ahol az előtt még nem. Ha egy sport táborba íratjuk elsőként a gyermeket, akkor biztosak lehetünk abban, hogy önállóságot, fegyelmet, szorgalmat és csapatjátékot fog tanulni, amellett, hogy a sport játékos formájának köszönhetően megszereti a mozgást és érdeklődik iránta.

Dr. Lénárt Ágota, tanszékvezető egyetemi docens könyvét olvastam, aki arról ír, hogy a gyermeket nem szabad felnőttként kezelni, megvan a saját szépsége a gyermekkorban és azt sem szabad erőltetni, hogy minden gyermek egyformán szeresse a sportolást. Van olyan gyermek, aki nehezebben tanul, nehezebben éri el a sportolásra való hajlamot, illetve van olyan gyermek, aki már szinte azonnal érzi annak szelét. Szerinte fontos az is, hogy a gyermeket arra tanítsuk, hogy annak érdekében sportoljon, hogy az ő lelkének tökéletes legyen, szerezzon új tapasztalatokat, új képességeket tanuljanak. Még mielőtt a gyermek versenyezni kezd, azelőtt tanítsuk meg neki ezeket a 'jó tanácsokat'.

Dr. Lénárt Ágota ' Néhány gondolat a gyerekek sporttal kapcsolatos motívációjáról' 156.o. Budapest, 2008

„Egy jó tábor elindíthat, kinyithat, pályára állíthat tehetségeket, az együtt átélt élmények meghatározóak lehetnek valamennyi résztvevőnek nemcsak egyénileg, de a közösségi lét szempontjából is. Osztályközösségek, színjátszó csoportok erősödhetnek meg az együtt töltött időben, barátságok alakulhatnak ki, melyek egy életre vagy legalább évekre meghatározóvá váltak. Egyénileg is kaphat annyi megerősítést a tábor ideje alatt a részt vevő gyermek, hogy

megerősödve, célokat találva lásson neki az új tanévnek. A tábor, mint nevelési szintér sokféle helyzetet kínál.” (Körömi,2017)

Összességében azt gondolom, hogy nagyon fontos az, hogy a gyermeknek miként akarunk sportolást tanítani, miként akarjuk, hogy sikeres legyen és miként viselkedünk felnőttként ebben a kérdésben. Sok múlhat azon, milyen elv szerint neveljük a kicsiket.

A képen látható gyermekek éppen élvezik a labdával való játszást és biztosan nem tudják, de itt a csapatsportot alakítják ki.

1.kép

2.3.2 A tábor megvalósításának háttere, feltétele, eszközei

Amikor tábort szervezünk, akkor érdemes a lehető legjobb szempontok szerint menni. A tábor témáját, nevét fogalmazzuk meg elsőként, hiszen tudnunk kell milyen tábort szeretnénk megvalósítani. Következő lépésként készítsünk listát a legfontosabb teendőkről, tudnivalókról, tervekről, vagyis forgatókönyvet készítünk. Elsősorban meg kell állapítanunk a célcsoportot, akik köré alakítjuk a tábor összes elemét. Ezután készítenünk kell a célcsoportnak megfelelően egy olyan programtervet, amiről tudjuk, hogy tetszeni fog. A legjobb az,

ha több ötlet áll rendelkezésünkre, ha tudjuk a célcsoport érdeklődését, igényeit. Az elején fontos összevetnünk a támogatókat, hogy az anyagi egzisztencia kérdését megválaszoljuk, illetve, hogy tudjuk mire számíthatunk, majd a költségvetés elkészítését.

A tábor szervezésének 3 fő alappillére támaszkodom:

- tervezés
- szervezés
- lebonyolítás

A tábor megvalósításának tervezeti részében meg kell határoznunk a tábor célját, feladatát, a programok valódi fejlődési értékét, illetve, hogy a célcsoportnak megfelelő képességű tervet készítsünk.

Mivel nekünk elsődleges szempont az óvodás korban lévő gyermekek, ezért olyan helyszínt kell találnunk, ami számukra is kedvező. El kell döntenünk azt is, hogy hány napos tábort szeretnénk kivitelezni, mert annak függvényében kell a napi rutint, illetve a napos programokat készíteni. A helyszín kiválasztása:

- Gyermekek számára jól megközelíthető
- szülők autóval érkezése esetében jól megközelíthető
- szép környezet, látnivalók
- biztonságos terep
- ha ottalvós, alvásigényeknek megfelelő
- játszótér/játékpark
- időjárásnak megfelelő helyszín figyelembevétele
- kialakított programok kivitelezhetősége

Minden tábori szervezést úgy kell kezdenünk, hogy előtte a tábor vezetőjének helyszíni szemlét érdemes végeznie, hiszen neki látnia

kell, hogy hová fog érkezni a gyermekekkel, milyen programok valósíthatók meg, hogy minden eszköz a rendelkezésre áll e. Fontos, hogy minden lehetséges balesetre, megbetegedésre, problémára szakszerűen készüljünk fel, hiszen sosem lehet tudni mit hoz egy gyermekekkel eltöltött tábor. Az egészségügyi ellátást kötelezőek vagyunk biztosítani, helyi vagy kirendelt orvossal konzultálni a gyermekek koráról, létszámáról, esetleges egyéni előre jelzett problémákról.

Napi programot egy tábor idejére nagyon fontos megterveznünk, hiszen, ha nincs programunk könnyen széteshet az irányítás. Óvodáskorban egy sporttábor sok elemet hozhat magába. Nekünk olyan programtervet kell készítenünk, ami a 3-6 éves korosztálynak megfelel. Olyan mozgásformát kell nap szinten végeztetnünk velük, amely egyrészt játékos, szórakoztató, másrészt pedig a fejlődésüket szolgálja.

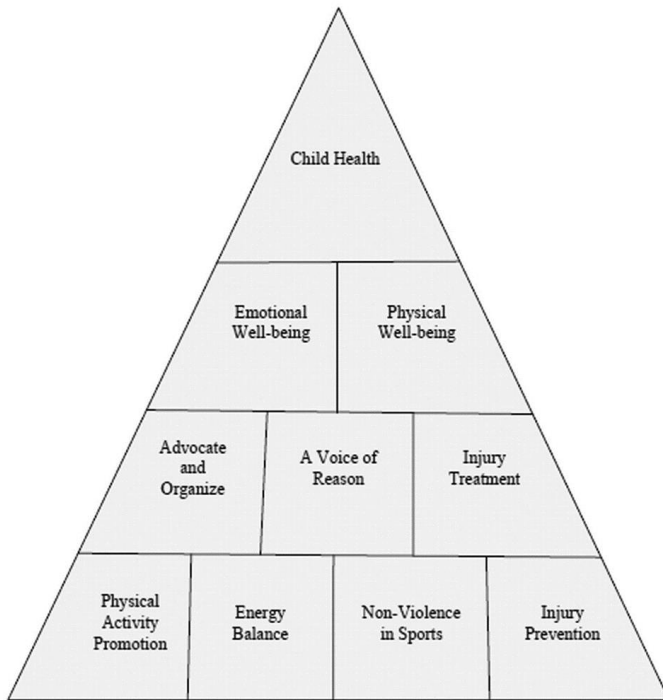
Költségvetés

- támogatók
- helyszín ára
- segítők
- állami támogatás

Kiadásként tudnunk kell, hogy a táborhelyen mi az amiért fizetünk, például az étkezés egy nagyon fontos tényező, hiszen a gyermekeknek a napi ötszöri étkezést nem lehet kihagyni.

Számolnunk kell az útiköltséget, oda-vissza úttal.

The Pyramid of Sports Medicine and Child Health

4.ábra The pyramid of sports medicine and child health

Ezen ábra szemlélteti, hogy a gyermekek fejlődésére, egészségmegőrzésére mely hatásokat fejt ki a sport és a rendszeres testmozgás.

Fordítás: A sportorvoslás és a gyermekegészségügy piramisa A piramison látható elemek a következőket jelenti:

- gyermek egészsége

- érzelmi jólét
- fizikai jólét
- támogatni és szervezni
- az értelem hangja
- sérülés kezelés
- a fizikai aktivitás promóciója
- energiaegyensúly
- erőszakmentesség a sportban ezek az elemek összessége teszi ki a gyermekkor sportéletének fontos tényezőit.

Dr Steven D Stovitz, (2009) Department of Family Medicine and Community Health

Kutatásom során olyan módszerekkel ismerkedtem meg mint a SPARK (Sports, Play and Active Recreation for Kids) egy kutatáson alapuló testnevelési tudományág, amelynek célja az egész életen át tartó jólét elősegítése anélkül, hogy feláldoznák a fizikai tevékenységek élvezetét vagy a tanulmányi eredményeket. A program a NASPE (Nemzeti Sport és

Testnevelési Szövetség) irányelveihez igazodik. A program önmenedzselési tananyaga kellően rugalmassá teszi, és növeli a résztvevők érdeklődését. Az eredmények azt mutatták, hogy a SPARK program nagyobb hatékonysággal fejleszti az alapvető motoros készségeket, mint a rutin testnevelési programok vagy torna, testnevelési csoportos órák. Ezt a módszert elkezdhetnék Magyarországon is alkalmazni nyári táborok keretein belül mely fejlesztené a gyermekek atlétikai mozgásainak gyakorlását.

Összegzőképpen a gyermek táboroztatás nagy feladat, fontos, hogy a forgatókönyv szerint haladjunk és olyan programokat szervezzünk nekik, amivel sikerül megszerettetnünk a tábor szépségeit.

Reza Mostafavi, Vahid Ziaee, Hakimeh Akbari, Samaneh Haji-Hosseini(2013)

2.4. A szülők kapcsolata a sporttal hogyan hat a gyermek életére

2.4.1. Szülői példa, nevelés kérdése

Az óvadás korosztálynál a legfontosabb hatást a család, az otthon színtere továbbá az óvodai környezet együttesen alakítja. Az otthon látott példák az egészséges életmód, a sporttal kapcsolatos hozzáállás határozza meg, alakítja ki a gyermek későbbi gondolkodását ezen témában. A család színterén kétfajta hatás van jelen:

1. tudatosan, tervezetten irányított nevelési ráhatás-fontosnak tartott nevelési célok, viselkedési normák.

2. közvetített, spontán, nem tudatosan szervezett megnyilvánuló hatás-a család sajátos életmódja szülők által képviselt minták, modellek, az alap életvitelből adódó hatások. A gyermek számára a legelső példa, amit magáénak fog érezni, az a szülőktől látott viselkedésminta. Ezért a szülőknek fontos lenne tisztában lenni ezzel a ténnyel, illetve tudatosítani magukban, hogy ők az elsők, akire a gyermekük felnéz.

2.4.2A szülői hozzáállás a nyári sporttáboroztatáshoz

A szülőknek azt kell figyelembe venniük, hogy a gyermek számára a nyári időszaknak egy elengedéssel teli, gondoltalan feltöltődési időszaknak kell lennie, mind mentális, lelki egészségük fejlődése érdekében. Ha a szülő rugalmas szemléletmóddal rendelkezik és az adott esetben hozzájárul a gyermek táboroztatásához, azzal a fejlődését, önállóságát, szocializálódását segíti.

További információkat nem találtam ezen témával kapcsolatban, ezért saját kérdőíves kutatásom alkalmazásával mutatnám be az általam összegyűjtött eredményeket.

III.Kutatás

3.1 Kutatás témája

Kutatásom folyamán, arra voltam leginkább kíváncsi, hogy elmélkednek az emberek, a szülők, a pedagógusok es a gyermekek arról, hogy milyen hamar kell elkezdni a sportolást, illetve mennyire tartják fontosnak azt, hogy a gyermek sportéletet éljen, egészségesen fejlődjön és mikor kell elkezdni a testnevelését ahhoz, hogy minél fittebb, egészségesebb, pozitív gondolkodású felnőtteket tudjunk nevelni.

Célom eléréséhez készítettem kérdőív formátumú felmérést, amely tökéletes kihozza azt is, hogy a szülők/pedagógusok mennyire díjazza a gyermek táboroztatást, a szülő hozzáállását

3.2 Kutatás célja

Célom, annak bizonyítása, hogy a táborozás, mint gyermek program, több olyan területet fejleszt iskolán kívül, amit iskolai körülmények között nehezebb fejleszteni, mint például a testnevelés mozgásanyagát, az atlétikai mozgásforma elsajátítását, megtanulását, az egészséges életmód kialakítását már gyermekkorban, illetve megalapozza az iskolai nevelést, azzal szinergiát képez. Továbbá vizsgálom, hogy a szülők miként gondolkodnak a gyermek sportolási szokásairól, táboroztatás előnyeiről.

3.3 Kutatás módszerei

A kapott eredményeket az általam készített kérdőív formájában fogom szemléltetni.

Adatgyűjtés módja:

saját fejlesztésű kérdőív a szülők vélekedéseinek feltárására ezen témával kapcsolatban.

3.4 Hipotézisek

-Feltételezem, hogy a szülők szívesen engednék a gyermeket különböző sporttáborokba. -Feltételezem, hogy a szülők egyetértenek azzal, hogy a gyermek személyiségfejlődésében fontos szerepet játszik a kortársaival együtt töltött idő.

-Feltételezem, hogy a gyermek életére kihat, ha kisgyermekként megismerkedik a sport szépségeivel.

-Feltételezem, hogy hatással van a szülő sportélete a gyermek sportéletéhez.

-Feltételezem, hogy a szülő fontosnak tartja, hogy gyermeke minél többet mozogjon és fejlődjön ez által.

Felállított hipotéziseim a kérdőív és a szakirodalmi elemzés alapján nagymértékben beigazolódtak, a szülői válaszok összessége egyiket sem cáfolta. A kérdőív elemzésénél ezen beigazolásokat részletesebben ismertetem.

3.5 Mintaválasztás

A kutatásomban vizsgált korosztály a 3-6 évesek, ennek következtében a szülőket kérdeztem meg. A kutatásom tárgya egy online kérdőív volt.

3.6 Kutatási adatok

- Zárt kérdéses kérdőív, néhány nyitott kérdéssel összeállítva
- célcsoport a kisgyermekes szülők

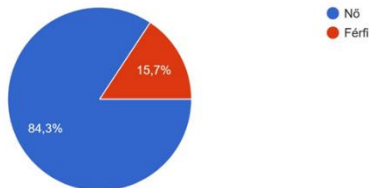
Kutatásom vizsgálatának résztvevői a 3-6 éves korosztályú gyermekek szülei hozzáállása a vizsgált témához.

3.7 Kutatás módszere

Kérdőívet használtam a kutatásom bizonyításához, mely egy online kérdőív volt, amire 70 válasz érkezett, ezek között voltak nők és férfiak, illetve szülők és még nem szülők.

Demográfiai adatok:

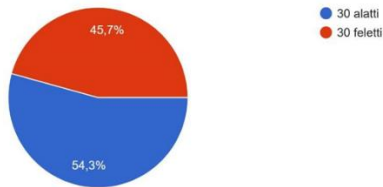
Az Ön neme?
70 válasz

1. diagramm-Nemi megosztás a kitöltőknél

A kutatásomat nagyobb mértékben nők töltötték ki (84,3%), ebből azt tudom kikövetkeztetni, hogy a nők foglalkoznak jobban a gyermek egészséges életmódjának a kialakításával.

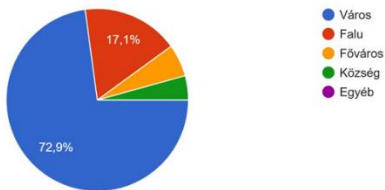
Életkora
70 válasz

2.diagramm- Kitöltők életkora százalékban:

54,3% 30év alatti, ami jelentheti azt, hogy nincsen, vagy egy gyermeke van. 45,7%-a pedig 30év feletti.

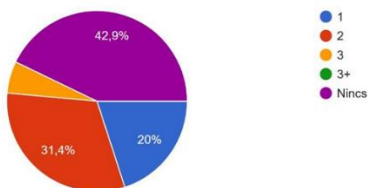
Lakóhelye:
70 válasz

3.diagramm- A lakhely megoszlását mutatja a diagramm.

Hány gyermeke van?

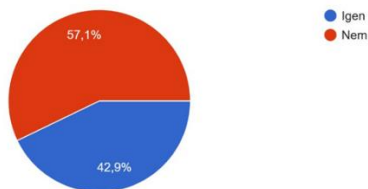
70 válasz

4.diagramm-A vizsgált alanyoknál nagyon jól látszik, hogy 42.9% vallott arról, hogy nincsen gyermeke, viszont már most is fontos nekik a leendő gyermekük egészséges/sport tudatos nevelése.

Ön végez valamilyen testmozgást?

70 válasz

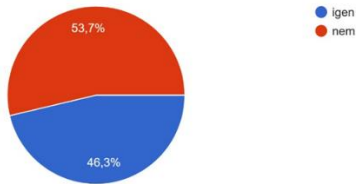
5.diagram- A válaszadók csak 42,9%-a sportol.

6.válasz Ha igen, mit? futás-jóga-túra-séta-pilates-box-vízilabda-konditerem-

20% 10% 10% 30% 5% 5% 5% 15%

Gyermeke végez valamilyen testmozgást?

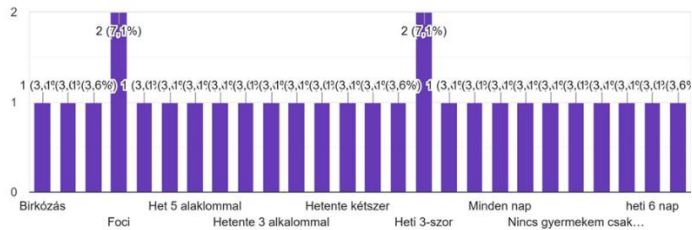
54 válasz

6.diagram- Sajnálattal azt az eredményt kaptam, hogy 53,7%-ban a gyermekek nem sportolnak az óvodai testmozgáson kívül, viszont az örömmel töltött el, hogy 46,3% óvodán kívül is gyakorol testmozgást.

Ha igen , milyen gyakran?

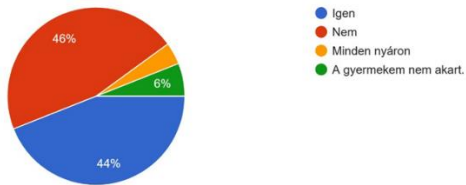
28 válasz

7.diagram-A válaszadók nagy része heti 3 alkalmat adta válaszul, aztán már csökkent heti 2 alkalomra és a végül hetente alkalom is jelen van.

Gyermeke vett már részt táborban, esetleg sporttáborban?

50 válasz

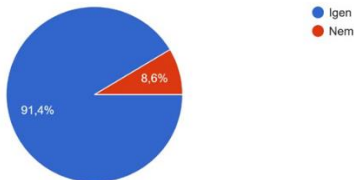

8.diagram- Válaszadóim 46%-a azt válaszolta, hogy nem volt még kisgyermek táborban.

44% viszont azt, hogy igen. Kis százalékban a gyermek minden nyáron táborozni van, és végül 6% válaszolta azt, hogy a gyermeke nem akart.

Ön szerint fontos-e a gyermek szocializálódásának szempontjából, hogy táborozni menjen kortársaival?

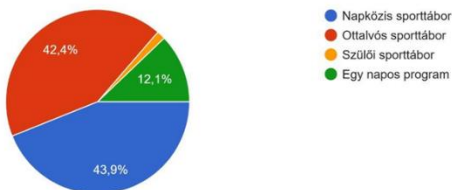
70 válasz

9.diagram- Örömmel látom, hogy 91,4% válaszolta azt, hogy fontos a szocializálódás szempontjából a gyermeket táboroztatásra szoktatni.

Milyen táborba engedné el kisgyermekét?

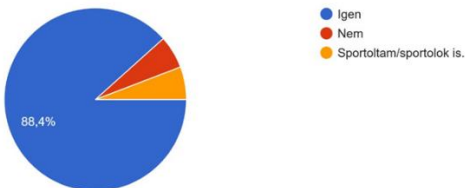
66 válasz

10.diagram- 42,4%válaszolta, hogy kisgyermekét elengedné ottalvós táborba, aminek én nagyon örültem, illetve 43,9% csak napközis táborba, viszont az is örömmel látom, hogy a szülők nem mennének a gyermekkel, ezzel is elősegítik az önállósodást, és a fejlődést.

Ismeri-e az atlétikát, mint sportágat?

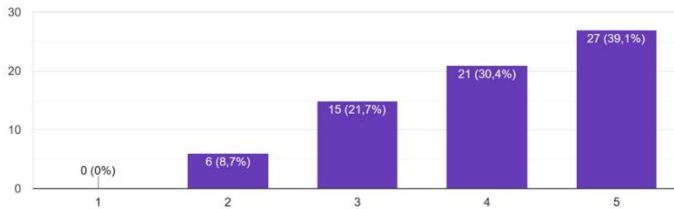
69 válasz

11.diagram- 69 válasz érkezett arra, hogy ismerik-e az atlétikai sportágat, és 88,4% válaszolta, hogy igen, ebből sportolják mai napig.

Mennyire tartja széleskörű sportnak?

69 válasz

12.diagram- 39,1% tartja széleskörű sportnak, és ezt igazolja, hogy napjainkban is elterjedt sportág az atlétika.

12.válasz Ön szerint mi a legideálisabb sportág gyermeke részére?
 foci-úszás-atlétika-ritmikus gimnasztika-kézilabda-csapat sportok-
 önvédelmi sportok-

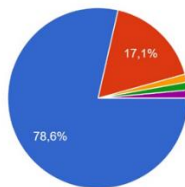
5% 10% 15% 30% 5% 9% 1%

futás- box- mászás-kerékpározás-tánc-túrázás egyéb: minden, ami
 életkorának megfelelő, bármilyen

5% 5% 2% 3% 2% 4% 4% csak mozogjon, amit szívesen
 csinál, amit ő választ.

Ön szerint hány éves kortól kell elkezdeni a mozgásgyakorlást ?

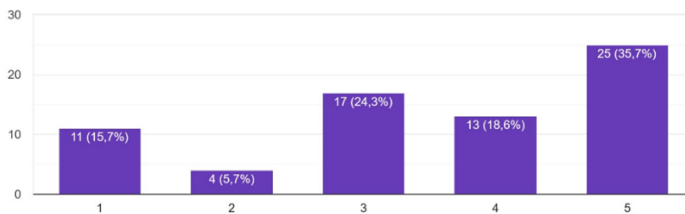
70 válasz

- Óvodáskorban
- Általános Iskolában
- Minnél hamarabb, heti egy-két csoportos alkalom, ideális 1 éves kortól már.
- Szerintem fontos a szülői példa is. Tehát akár bölcsis kortól is lehetne a gyermekekkel játékosan sportolni
- Mivel korábban 2-3 éves kortól

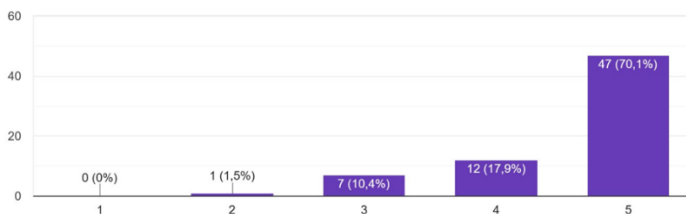
13.diagram- A kitöltők 78,6%-a adott olyan választ, melyet reméltem .Meglepő módon párán azt válaszolták, hogy már 2-3 éves korban el kell kezdeni.

Milyen mértékben befolyásolja gyermekét a sportolásban az, hogy Ön sportolt- e valaha ?
70 válasz

14-diagram- A válaszadók 35,7%-a egy ötösskálán ötösrre mondta azt, hogy befolyásolja a szülő sportélete a gyermeket, és 15,7% pedig egyesre mondta azt, hogy nem befolyásolja.

Mennyire tartja fontosnak, hogy gyermeke minél többet sportoljon, fejlődjön a mozgás által?
67 válasz

15.diagram- 70,1% tartja fontosnak, hogy gyermeke sportoljon, fejlődjön.

IV. Eredmények

4.1 Szülői kérdőív

Kérdőívet 70 darabos elemszámmal kezdtem meg, és olyan kérdéseket tettem el, amelyek bizonyíthatják a feltevésemet. A kitöltők nagyobb százaléka nő, ami azt bizonyítja a számomra, hogy a családokban a döntő szerepet a nő hozza. Legtöbb kitöltő inkább 30év feletti, és az is ki jött a számok alapján, hogy már 30 év felett legalább egy gyermek van a családban. Ezután arra voltam kíváncsi, hogy a kitöltők végeznek e valamilyen testmozgást, és meglepő adatokat kaptam, mi szerint csak 42,9% gyakorolja az általános testmozgást egészsége érdekében. A legtöbben a futást jelölték, ebbe benne vannak a férfiak nők egyaránt. Majd rátértem a gyermekkel kapcsolatos kérdésre, mely összességében azt igazolta, hogy a szülők nagyobb része szerint fontos, hogy a gyermek óvoda vagy kisebb korban elkezdje a sportolást, akár a szülőkkal, akár az oktatási intézmény keretein belül. A válaszokból kiderült, hogy a fiús szülők inkább footballra járatják a gyermeküket, a lányos szülők pedig a ritmikus gimnasztikát vagy a csapatsportokat preferálja.

Továbbá fontos volt számomra, hogy mennyire tartják a szülők a táboroztatást megfelelő fejlődési szintérnek, mennyire engednék gyermekeiket a velük egykorú társaikkal egy vagy akár több napos táborba. 44% vett már részt táborban, ami egy elég jó százaléknak felelt meg. A kérdőívem jelentős része az volt, amikor arról kérdeztem a szülőket, hogy szerintük fontos e a szocializálódás szempontjából a gyermeknek a tábor, társaival eltöltött közös programok, melyre a válasz 91,4%-ban az lett, hogy igen, fontos.

A válaszadók 43,9%-a engedné gyermekét napközis táborba, a 42,4%-a pedig ottalvós táborba is szívesen engedné gyermekét. Ez egy

nagyon jól szereplő százalék, hiszen a szülők nagyrésze nyitott a táboroztatásra.

A választott témám az atlétika sportágára is kiterjed, ezért számításba vettem az ezzel kapcsolatos adatokat begyűjtését is, és azt az eredményt kaptam, hogy a válaszadók 88,4%-a ismeri a sportágat, illetve 39,1%-a tartja széleskörű sportágnak. Megkérdeztem azt is, hogy szerintük mi a legideálisabb sportág a gyermekek számára, amit már gyermekkorban el lehet kezdeni, és a válaszok 15%-ban az atlétikát választotta, 30%-ban pedig a ritmikus gimnasztikát jelölték.

78,6% szerint óvodáskorban vagy annál is hamarabb 2-3 éves korban kell elkezdni a sport kialakítását a gyermeknél.

Az utolsó kérdéseim pedig arra vonatkoztak, hogy mennyire fontos az a példa a gyermeknek, hogy a szülő sportolt e, illetve, hogy a szülők szerint mennyire befolyásolja azt, hogy a gyermek is hasonlóképpen járjon el eme témában. Válaszadók 35,7%-a szerint egy ötös skálán ötös értékelést adtak, amely bizonyítja, hogy fontos a szülő sportélete a gyermek életében.

Végezetül pedig a szülők 70,1%-ban tartják fontosnak, hogy a gyermek a mozgás által fejlődjön és többet sportoljon.

V.Következtetés

5.1 Összegzés

Az összegzést a szakirodalmakban olvasottak alapján, illetve a kutatásomban mért eredmények által fogom összefoglalni. A szakirodalmi rész legjelentősebb formái arra tanítanak és ösztönöznek minket, hogy a gyermek már akkor elkezdje az önálló mozgáskultúrája már akkor elkezd fejlődni, mégpedig azzal, hogy elkezd kisbabaként ismerkedni a világgal, az érzékszervek lassacskán kialakulnak, illetve a finommotorikai készségek fejlődnek azzal, hogy a szem-és kéz koordináció kialakul nála. Továbbá azt is megtanítja,

hogy amikor a gyermek járni kezd, minden, ami mozog, színes, hangos érdeklő és magának akarja. 3-6 éves korban a gyermek már tanulja a körülötte lévő világ viselkedésformáit, szülők példáját kezd el követni, és a mozgáskultúrája is megváltozik, ami azt jelenti, hogy szélesebb körben fog érdeklődni, például ugrani, dobálni tárgyakat, esetlegesen gyorsabban szaladgálni, és a tér-és tájékozódási képessége is kezdetét veszi. A szakirodalmakban arról is olvashatunk, hogy az óvodás gyermeket hogyan tanítsuk mozgásformákra, mind a szabadban mind a benti térben. Játékosan kell velük ismertetni a mozgás fogalmát, minél érdekesebben, esetleg népdalok és csapatjátékok segítségével.

Kutatásom megállapította, hogy a szülők szerint is a gyermeket hamar 2-3 éves korban, de minimum óvodás korban meg kell ismertetni a testmozgással. A sport hozzátartozik az egészséges életmódhoz, melyet a szülők maguknak és egyaránt a gyermekeiknek is szeretnének. A sporttábor jelentősége megosztó, hiszen a szülők engednék a gyermeküket táborba, viszont nem hosszú időre.

Személyes kitekintés:

A szülők kapcsolata a sporttal hogyan hat a gyermek életére

Kutatásomban ezt a kérdést is kutatom, ám most az én véleményemet szeretném megosztani erről a kérdésről. Szerintem nem kell a szülőnek sportolónak lennie vagy sport múlttal rendelkeznie, ahhoz, hogy a gyermek sportolóvá váljon, hiszen az én szüleim sem voltak sportolók, ám én mégis 9 éven át sportoltam versenyszerűen.

Persze vannak olyan családok, akinél igenis számít ez a kérdés, főleg fiúknál, hogy mihamarabb az apuka szerepébe lépjenek, mihamarabb olyan tehetséges focisták legyenek, mint felmenőik, viszont szerintem ezzel nem egészen teszünk jót a gyermeknek. Tapasztalataim szerint, ha megmondjuk a gyermeknek, hogy mit sportoljon, esetleg azt a sportágat üztjük vele, mint amit a szülő fiatalon, könnyen lehet, hogy elkedvetlenedik a gyermek, hiszen egyáltalán nem vagyunk

egyformák. Semmilyen bizonyíték nincs arra, hogy amiben apuka tehetséges, kislánya is az lesz. Ez sokszor csalódottsággal tölti el a szülőket és ezáltal a gyermekeket is.

5.2 Javaslatok

Áttekintő tanulmányom során elsősorban a szülőket edukálnám az egészséges életmód témájával kapcsolatosan, továbbá a sportélet megalapozására a gyermek életében. Javaslatom továbbá az lenne, hogy a gyermeket óvodás korban kezdjük el tanítani a testmozgás gyakorlására, hogy a későbbiekben könnyebb, egészségesebb, preventatívabb életet tudjon folytatni. Az atlétika mozgásanyagának a széleskörű megismertetése az óvodások körében egy kiváló lehetőség, hogy a későbbiekben az általa választott sportágban is kiemelkedő teljesítményt tudjon nyújtani.

VI. Összegzés

Szakdolgozati munkám során, számomra nagyon érdekes felfedezésekkel és új ismeretekkel ismertem meg. Érdekes számomra, hogy a szülők mennyire nyitottak a gyermek sportélete megalapozásában viszont úgy gondolom, hogy nincs elég tudásuk ahhoz, hogy felmérjék a gyerek igényeit, és inkább mozogni vigyék szabadidejükben, mintsem a négy fal között játékokkal foglalják le őket. Nagy százalékban azt is kimutatta a kutatásom, hogy sokkal jobban örülnek annak a szülők, ha a nevelési intézmény veszi át a gyermekkel kapcsolatos foglalkozást ezen témában. Viszont az jó hír számomra, hogy a gyermeket engedik mondjuk egy táborba, ahol fejlődhet, de sajnos nem jellemző sokaknál, hogy a gyermekkel például túrázni, kirándulni, szabad levegőben sétálni járnának. Nagy vonalakban összefoglalnám, mit sikerült bizonyítanom kutatásom során, az egyik, hogy a mozgás, a sportolás, az egészséges életmód nagyon fontos és szinte kihagyhatatlan egy gyermek számára a

megfelelő fejlődés érdekében. A másik dolog pedig az, hogy a szülők szeretnél, ha a gyermek az ő példájukat követné, ha sportolt akkor az adott sportágat vinni tovább, ha pedig nem sportolt, az is megfelelő a szülő számára.

VII.Melléklet:

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScVqfstPUrbzbfH8CHUZQlbofvwjEsFQfhvQp ynxZVivtdag/viewform?usp=sf_link

’Egyszer volt egy kemence, (karkörzés)

Bele bújt a kis Bence, (helyben járás)

Kormos volt a kemence, (tenyérrel körzés a test előtt)

Fekete lett a kis Bence. (Arc simogatása) ’

(ehhez a mondókához sajnos nem találtam eredeti forrást.)

Csizmadia Péter. (2018) "Kísérlet az egészség fogalmának újradefiniálására. A Meikirch modell." Egészségfejlesztés 59.1.

A személyiség fejlődését meghatározó tényezők rendszere

(Forrás: Király és Szakály, 2011. 3.)

A személyiségfejlesztés színtereinek kapcsolata

The pyramid of sports medicine and child health

VIII. Irodalomjegyzék

Bakonyi Ferenc A 3-6 éves óvodások testi fejlődése, fizikai erőnléte és motorikus szintje. Testnevelési és Sporttudományosi Tanács, 1981.

Bircher, Johannes, and Shyama Kuruvilla. "Defining health by addressing individual, social, and environmental determinants: new opportunities for health care and public health." *Journal of public health policy* 35 (2014)

Bircher J., Kuruvilla S. (2014): Defining health by addressing individual, social, and environmental determinants. New opportunities for health care and public health. *Journal of Public Health Policy*.

Bircher, Johannes, and Shyama Kuruvilla. "Defining health by addressing individual, social, and environmental determinants: new opportunities for health care and public health." *Journal of public health policy* 35 (2014)

Blatt Péterné (2021) A személyiség fejlesztésének lehetőségei a sport által

Bodor Tamás 2006, Tábor szervezés, táborvezetés: ifjúságsegítőknak és érdeklődőknek. Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ, 1-10.o.

Domokos Mihály (2013) A testnevelés és sport tanításának elmélete és módszertana. 6. fejezet Dr. Berkes István: minden mozgás alapja az atlétika

Dr. Bújna Eleonóra, Dr. Békési Imréné Dr. Galgóczi Anna, Rozgonyiné dr. Molnár Emma (2009): A szülői példa szerepe a nevelésben. XLIX. évf. módszertani közlemények 2. szám.

Dr. Komlósi Pirooska – Antal Mária Ildikó (2003): A fejlődés egészsége – az egészség fejlődése Család – egyén – iskola. 1-10. old

Dr. Ranschburg Jenő: Pszichológiai rendellenességek gyermekkorban Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest 1998. Vekerdy Tamás: Kicsikről nagyoknak I. II

Dr Steven D Stovitz, (2009)Department of Family Medicine and Community Health

Gál Ferenc egyetem tudományos folyóirata 2020 14.-16.o

Hamar Pál (szerk.): 2016 A mozgás mint személyiségfejlesztő tényező. Budapest, Eötvös József Könyvkiadó

Kovács György, Bakosi Éva(2004) :Óvodapedagógia I. 50-62.o.

Körömi Gábor Évf. 27 szám 1-12 (2017)

Nagy Ádám, (2018) A táborozás pedagógiája, szociológiája és kulturális antropológiája.14-15.o Reza Mostafavi, Vahid Ziaee, Hakimeh Akbari, Samaneh Haji-Hosseini (2013)

Sándor, Béres, Seres János, and Szalay Gábor. 2015 "Atlétika." Eszterházy Károly Főiskola Sporttudományi Intézet, Eger

SZATMÁRI ZOLTÁN (SZERK.)-(2018)Sport, életmód, egészség atletika (track and field)